

Let za koristi delavskega
judstva. Delavci so opravi-
čeni do vsega, kar pro-
ducirajo.

This paper is devoted to
the interests of the work-
ing class. Workers are
entitled to all what they
produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežel, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki
se nahaja poleg vsakega
naslova, prileplje-
nega spodaj ali na
ovitku. Ako je (554)
številka
tedaj vam s prihodnjo šte-
vilko nalaga lista poteče
naročnina. Prosimo, po-
novite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 553.

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 16. APRILA (APRIL 16th.) 1918.

LETO (VOL.) XIII.

Pravičnost.

NEMČIJA NA VZHODU.

Zoper silo more biti uspešna le sila; zdvijane-
ga bika se ne ubranis s prijateljskim pomenkom.
To je zmisel zaključnih besed v zadnjem go-
voru predsednika Wilsona. Nemčiji danes predla-
gati mir s pogajanjem bi se reklo sprejeti tak
mir, kakršnega zahtevajo njeni vojni lordi, to
se pravi mir, ki pomeni nemško zmago in nemško
gospodstvo.

Predsednik Wilson ne izreka tega mnenja iz že-
lje, da se po nepotrebnem nadaljuje vojna, am-
pak presoja Nemčijo po dejstvih, ki jih je sama
podala svetu; gledajo tako, kakršna se je sama
pokazala. Do svojih sklepov pa prihaja, kakor
smo do njih prišli mi in kakor je do njih prišel
vsakdo, kdor je objektivno opazoval dogodke.

Za postopanje Nemčije in za njene namene so
najbolj merodajne ruske reči. Ko so boljševiki
predlagali mirovno pogajanje, so zastopniki Nem-
čije slovesno izjavili, da priznavajo za temelj ta-
kega pogajanja tista načela, ki jih je slovesno iz-
rekla ruska revolucija: Mir brez aneksij, brez voj-
nih odškodnin, in samoodločevanje narodov.

Ali ko so se Rusi začeli stvarno pogajati, je
Nemčija izdala vsa ta načela. Ona anektira; ona
jemlje ogromno vojno odškodnino, ona daje na-
rodom pravico samoodločevanja pod neusmiljenim
pritiskom svojih bajonetov. Vrhutega dela Rusijo
gospodarsko odvisno od sebe, zahteva trgovske
privilije, zatira revolucijo, skratka, nastopa
povsod kot zmagovalka, izrabljajoča svojo silo se-
bi v prid.

Kdor je dovolj premeten, bo znal opravičiti
vsako podlost in izpremeniti vsako nepoštenost v
poštenost. Vpraša se le, koliko bo našel duševnih
kratkovidecev, ki pojdejo na limanice.

Nemčija je priznala neodvisnost Ukrajine,
preden je sklenila mir s Rusijo. To izgleda, ka-
kor da je priznala Ukrajincem pravico, da smejo
sami odločevati o svoji usodi. Ampak če izgleda
tako, vendar ni s tem rečeno, da je res tako.

Da bi Ukrajinci sami odločevali o svoji usodi,
bi moral ukrajinski narod priti do besede. Am-
pak kako more Nemčija trditi, da je tista rada, s
katero je sklepala mir, resnično zastopala ukra-
jinski narod? Proti tej radi je stala druga, de-
lavska in vojaška. Tista rada, s katero se je Nem-
čija pogajala, je bila takrat ubežna, kar se go-
tovo ne more smatrati za znamenje, da je ukra-
jinsko ljudstvo priznavalo njeno oblast. Faktično
se je njena oblast utrdila šele pozneje — s pomoč-
jo nemških bajonetov.

O ukrajinskih rečeh torej ni odločalo ukra-
jinsko ljudstvo, ampak nemška armada.

Danes kažejo že nešteta znamenja, da je nem-
ška vojna sila odločila proti volji in proti miš-
ljenju ukrajinskega ljudstva. Če predlaga pre-
sednik buržvazne rade sam, naj se skuša doseči
sporazum z delavsko in vojaško rado, se to gotovo
lahko smatra za dokaz, da mora ta opozicional-
na rada imeti dovolj vpliva. In najbrže ga ima to-
liko, da bi buržvazna rada morala pasti, če je ne
bi ščitili nemški bajoneti.

Zakaj pa je Nemčija sploh priznala neodvis-
nost Ukrajine? Živ krst je ne more imeti na su-
mu, da je res navdušena za svobodo narodov. Če
bi bila, bi jo lahko dokazala doma. Pod njeno na-
silno vladno živijo Poljaki; naj jim da svobodo, pa
bo svet verjel, da ji je kaj ležeče na neodvisnosti
Poljske. Izza šlezvik-holštanske vojne ima Nemčija
toliko Danecev pod svojo oblastjo, da z vso na-
silno germanizacijo ne more preprečiti izvolitve
danskega poslanca v rajstag; zakaj ne dovoli
Dancem, da bi sami odločevali o svoji usodi in se
pridružili Danskim, ako je taka njih volja? Zakaj
ne prizna enake pravice Alzacijsi in Loreni?

Ampak Nemčija se ogreva za neodvisnost U-
krajine. Zakaj? Prvič in predvsem zato, da oslabi

Rusijo. Toda Nemčija je morala biti prepričana,
da prizna revolucionarna Rusija sama Ukrajini
neodvisnost, če jo zahteva njeno ljudstvo. Zakaj
ni počakala na to?

Odgovor je zelo enostaven. Nemčija je hotela
sklepati mir s buržvazno rado, ker je bila prepi-
čana, da ga ta sklene. Že od boljševiške rade ni
mogla pričakovati tega. Skleniti pa je hotela mir
z Ukrajino čim prej, ker je vedela, da tedaj tudi
Rusiji ne ostane nič drugega, kakor kapitulirati.

Vsa pravica samoodločevanja se v zadevi U-
krajine razbline v prazen nič in na njeno mesto
prihaja profit Nemčije.

Tako je pa postopanje Nemčije v vseh deže-
lah, ki jih je odcepila od Rusije. Preden bi na
Kuronskem mogli odločevati o svoji usodi, vpelje
Nemčija tam tak red, da bodo baroni-gospodarji;
nemški bajoneti bodo njih zaščita; kolikor bo le
mogoče, se naseli Nemecev v deželi; in tedaj bo
rezultat glasovanja gotovo tak, kakor ga hoče
Nemčija.

To so suha dejstva. Da je Nemčija v okupa-
nih krajih zatrla vse, kar je ustvarila revoluci-
ja in siloma vpeljala stari red; da je obnovila
moč baltičkih baronov; da je streljala boljševi-
ke, to ni naše "mnenje," ampak to so fakta.

Na kaj se je Nemčija pri tem opirala? Na
pravičnost? Na kakšno načelo? Na bodoče prija-
telstvo?

Pravičnosti ni niti drobtine v vsem, kar je
počenovala. Načela, ki jih je z besedo priznala, je
z dejanji poteptala. Bodoče prijateljstvo je umori-
la, ker more iz njenih zločinov izvirati le so-
vrastvo.

Opirala se je na svoje vojaške uspehe, na svo-
jo silo. "Tukaj stojimo s svojimi kanoni! Poma-
gajte si, če si morete!"

Rusi, Litvinci, Ljeti itd. si niso mogli poma-
gati, in zato so morali priznati nemški mir. Z dru-
gimi besedami: Podvreči so se morali nasilstvu.

NAMENI NA ZAPADU.

Kako je Nemčija ravnala na vzhodu in kako
se ravna, nam je znano.

Iz teh očitnih dejstev in iz izjavi pa lahko
sklepamo, kako bi ravnala na zapadu, če bi se tu-
di tam izpolnila njena volja. Časopisi junckerjev
in generalov pišejo neprenehoma, da se morajo
belgijske razmere urediti tako, da ne bodo za
Nemčijo "nevarne." Nekateri so še nekoliko jas-
nejši in kar naravnost govore, da mora Nemčija
dobiti kontrolo nad Belgijo, predpravice v belgijs-
skih lukah, gospodarske privilegije itd. Prav ta-
ko zahtevajo aneksijo rudniških delov severne
Francije.

Vsakdo ve, da odločuje v Nemčiji vojna
stranka in da se ji vse civilne oblasti skupaj ne
upajo zoprtovati. Za to so glasovi te stranke naj-
pomembnejši.

Ampak če ne bi bilo vsega tega, bi bil vendar
vsak optimizem izključen, ker govore dogodki na
vzhodu preglasno.

Zakaj naj bi Nemčija drugače postopala na
zapadu, nego je na vzhodu? V Rusiji je imela
osvojevalne namene; iz kakšnega razloga bi se
moglo misliti, da jih na zapadu nima?

Njen vojaški položaj je ta hip na zapadu u-
goden. Zahvaliti ima to največ miru, ki ga je iz-
silila iz Rusije in ki ji je omogočil, da je vrgla
velike vojaške trume od vzhoda na zapad.

Ako bi danes njeni nasprotniki sedli z njo za
konferenčno mizo, mora vsakdo uginiti, kaj bi se
zgodilo. Ponovil bi se ruski zgled. Da bi zvalila
zaveznike na konferenco, bi Nemčija zopet slove-
sno naglasila vrsto lepih načel, kakor jih je prvič
v Brest-Litovsku. Kadar bi se pogajanje pri-
čelo, bi pa prišla s svojimi pravnimi zahtevami na
dan, in te bi bile prav take, kakršne so bile na

pram Rusiji. Kajti Nemčija bi se napram zavezni-
kom prav tako lahko sklicevala na uspehe svoje-
ga orožja, kakor se je napram Rusiji. Kaj bi te-
daj bilo storiti? Ali kapitulirati pred njenim a-
neksionističnim imperializmom na vsej črti, ali pa
nadaljevati vojno, ki bi po takem presledku lahko
zahtevala še več žrtev.

Kaj bi pomenila kapitulacija, si je lahko iz-
računati na prstih. Predsednik Wilson je dejal,
da bi se morali tedaj vsi narodi, katerim je kaj
ležeče na svobodi, oborožiti do zob, da bi se sča-
som otresli jarma. In to je popolnoma resnično.
Kako okrutni bi bil ta jarem, spoznavamo na ev-
ropskem vzhodu. Bil bi neznosen in nobenemu na-
rodu se ne bi moglo sugerirati, da naj se sprijazni
z njim. Rešiti se pa tega jarma ne bi bilo mogoče
na drug način, kakor z orožjem, zakaj Nemčija
bi ga varovala z orožjem.

Ves svet bi postal militarističen. Nemška zma-
ga bi povsod utrdila mnenje, da je militarizem e-
dino sposobno sredstvo za boj. Vsi bi kazali na to,
da je Nemčija zmaga, ker se je štirideset let
pripravljala za vojno, medtem ko so bili njeni
nasprotniki neprivrženji. In ves svet ne bi pri-
znal nobene druge velike naloge, kakor priprav-
ljanje za bodočo vojno. Da bi se pri tem Nemči-
jo sama še bolj pripravljala, kakor pred sedanjjo
vojno, je le logično.

Vpričo krutih dejstev ne pomaga noben idea-
lizem. Kdor hoče mir, se mora vprašati, kakšna
more biti njegova podlaga in kako ga je moči za-
varovati. Mir, kakršnega hoče Nemčija, ne more
biti nič drugega, kakor premirje, ki bi služilo vse-
mu svetu za oboroževanje, kakršnega še ni po-
znala zgodovina. In da bi šla demokracija pri tem
lahko spat, je le naravna posledica.

VPLIV NA RUSKO USODO.

Se eno važno reč je naglasil predsednik Wil-
son v svojem govoru.

Če bi Nemčija — proti vsakemu pričakova-
nju in proti vsakemu računu — predložila zave-
nikom tak mir, ki bi ga zase mogli sprejeti, bi s
tem le utrdila to, kar je storila na vzhodu. V kra-
jih, ki jih je odrgala od Rusije, bi tedaj imela
popolnoma proste roke in z Rusijo samo bi lahko
ravnala po mili volji.

Zavezniki niso priznali brest-litovskega miru
in tudi Amerika ga ni priznala. Vsi prijatelji ru-
ske demokracije so odobrili to. Vsakdo ve, da ni
Rusija podpisala tega miru po svobodni volji, am-
pak le pod pritiskom sile. Vsakdo pozna Trocki-
jevo izjavo, s katero je povedal, da boljševiki ne
morejo priznati nemških aneksionističnih zahtev.
Rusija je podpisala mir, ali v duši ga ni odobri-
la. In kdor ima kaj čuta za rusko demokracijo,
želi, da se razveljavijo kruti pogoji, pod katere
je bila upognjena.

To se pa ne more zgoditi, če se sklene na za-
padu mir, ki bi dal Nemčiji na vzhodu proste ro-
ke. A kakršen je položaj sedaj, bi mogel le norec
pričakovati, da bi šla Nemčija najmanjši košček
tega nazaj, kar je ugrabila Rusiji.

Da more Rusija postati svobodna in varna in
da morejo Poljaki, Litvinci, Ljeti itd. sami odlo-
čati o svoji usodi, da si more demokracija na vz-
hodu urediti življenje po svoji volji, mora Nem-
čija izgubiti moč, da diktira svetu svoje mirovne
pogoje.

Kako pa je to mogoče doseči?

Dokler se čuti Nemčija zmagovito, je to po-
polnoma izključeno. Mnogo lepih besed o miru s
pogajanjem smo čitali; nikjer pa nismo dobili
pouka, nakakšen način bi se dosegel pošten in ko-
ličkaj trajen mir, dokler je vojaški položaj tak,
kakršen je sedaj. Nismo ga dobili iz enostavnega
razloga, ker je taka reč nemogoča.

Nemčija, tista Nemčija, s katero moramo ra-
čunati, kajzerjeva Nemčija, v kateri odločujejo
Hindenburg, Ludendorff, kronprince in podobni
gospodje, postavlja vse na silo. Nič drugega ni
zanjo merodajno, kakor sila. In dokler je tako, ne
more s silo govoriti nič drugega, kakor sila. S
Hindenburgom argumentirati o pravičnosti, z Lu-
dendorffom o demokraciji, s Hertlingom o enakopravnosti
narodov se pravi metati bob ob steno. Oni se zanašajo na
svoje kanone. In s kanoni morejo le kanoni razpravljati.

Tako prihaja Wilson do zaključka, da se mo-
rajo napeti vse sile, dokler ne zmaga demokracija
nad avtokracijo.

PRAVIČNOST ZA NEMČIJO.

Toda v svojem govoru je predsednik Wilson
izrekel še eno besedo, kateri je treba priznati ve-
liko važnost.

Zmaga nima namena, da bi se storila Nem-
čiji kakšna krivica.

To je beseda, ki bi zaslužila, da bi se razši-
rila po vsej Nemčiji. Če bi jo nemški narod znal
uvaževati in če bi imel še kaj zaupanja sam v se-
be, tedaj bi to lahko čudovito skrajšalo vojno.

Ze takrat, ko je Amerika vstopila v vojno, je
Wilson izjavil, da se bojujemo z nemško vladjo, ne
pa z nemškim narodom. S tem je bilo povedano,
da se nimajo Nemci ničesar bati; nič se jim ne
vzame, kar je njihovega; v svojih domačih za-
devah imajo vse suverenske pravice in nihče se jih
ne dotakne. Ako gre nemškemu narodu za pravi-
čnost, mu ni treba nič drugega, kakor da se iz-
nebi vlade, ki hoče vsemu svetu vsiliti krivico.
Tisti hip, ko bi si izbral vladjo, ki bi izhajala iz
naroda in mogla podati garancije za poštene in
pravične namene, bi bilo pogajanje z njo mogoče.

To bi se seveda moglo doseči le z revolucijo,
ker se sedanjji gospodarji Nemčije ne bodo pristo-
voljno odrekli svoje oblasti. Wilsonova beseda,
da se bo z Nemčijo pravično postopalo, bi mora-
la dati Nemcem iniciativo za revolucijo proti o-
nim, ki jih pehajo v klavnico edino za svoje se-
bične namene.

Ako bi imeli dovolj samozvesti in če bi mo-
gli objektivno računati, bi morali spoznati; da
ne morejo z revolucijo ničesar izgubiti, pač pa
da lahko neskončno mnogo pridobijo. Revolucija bi
zahtevala žrtve. Ali nikdar jih ne bi mogla zahte-
vati toliko kolikor vojna, zlasti taka brezobzirna
vojna, kakršna vodijo nemški militaristični go-
spodarji. Z revolucijo in demokracijo bi Nemci
dosegli mir, a bili bi varni, da se jim po sklenje-
nem miru ne bo treba vnovič oboroževati in žrtvo-
vati vseh svojih sil militarizmu. In bili bi gotovi,
da se jim ne zgodi nobena krivica.

Mnogo upanja, da se to izpolni, pa žal ni.
Nemški narod se gotovo lahko zanaša na to, da
se bo z njim pravično ravnalo, kajti če se ne bi, bi
bila demokracija diskreditirana. Obenem bi bila v
mir vložena kal opravičene nezadovoljnosti in no-
vih konfliktov. Razum imperialistov si pa pač ni-
hče ne želi nove vojne in zato mora biti pravičnost
na vse strani vodilno načelo pri sklepanju miru.
Torej tudi pravičnost napram Nemcem.

Dosedanje izkušnje pa vendar ne dajo povi-
da za optimizem. Na Nemce so apelirali že Rusi.
Niso se niti zadovoljili z besedami. Dajali so jim
zgled. Fraternizirali so z njimi. Odlagali so puške
v očitno znamenje, da jim nočejo nič žalega. To-
da kakor vemo, je vse ostalo brez uspeha. Nemške
revolucije ni bilo. In tako je komaj pričakovati, da
pride sedaj, dokler more Hindenburg govoriti o
nemških zmagah.

Tedaj pa ne ostane nič drugega, kakor res
napeti vse sile, da se napravi tem zmagam konec.
Še le tedaj bo mogla namesto kanonov govoriti
pravičnost.

Kaj uganja cesar Karl?

Iz Pariza poročajo:

Francoska vlada je podala sledečo izjavo.

"Kdor enkrat zabrede v mrežo laži, se ne
more tako hitro izmotati. Avstrijski cesar Karl je
pod čuječim okoliščinam iz Berlina vzel nase Černinove
laži in zato je francoska vlada pridržana obja-
viti dokaz.

Tukaj sledi avtografično pismo, ki ga je pi-
sal avstrijski cesar Karl 31. marca 1917 princu
Sikstu de Bourbonu, svojemu svaku, kateri ga je
poslal predsedniku Poincaru. Zadnji je pismo iz-
ročil ministrskemu predsedniku po želji princea.
Pismo se glasi:

"Moj dragi Sikst! Tretje leto vojne, ki je
prinesla toliko žalosti svetu, se bliža h koncu. Vsi
narodi mojega cesarstva so tesno združeni, kakor
še niso bili nikdar prej z namenom, da branijo
monarhijo, četudi jih stane največje žrtve. Slo-
gi in velikodušni kooperaciji mojih narodov se
je zahvaliti, da je moje cesarstvo in monarhija
uspešno odbila največje napade v zadnjih treh le-
tih. Nihče ne more trditi, da se niso moje čete od-
likovale na bojiščih, posebno na Balkanu.

Francija je od svoje strani pokazala silo, od-
por in velik pogum. Brez vprašanja moramo vsi

občudovati hrabrost francoske armade, ki jo že
od nekdaj poseduje kakor tudi požrtvovalni duh
francoskega ljudstva. Vsa ta foga moram z vese-
ljem beležiti, da ni veliko pravega nasprotstva
med mojim cesarstvom in Francijo, dasiravno smo
za trenotek sovražniki, in opravičeno smem upa-
ti, da bodo moje iskrene simpatije do Francije,
v zvezi s simpatijami, ki prevladujejo povsod v
moji monarhiji, preprečile povratek v vojno, za
katero ne morem biti jaz odgovoren.

Da pokažem, kar mislim in čutim. Vas pro-
sim, da sporočite predsedniku Poincaru privatno
in neoficijno, da bom podpiral z vsemi sredstvi
in z vsem osebnim vplivom, kar ga imam pri svo-
jih zaveznikih, pravične zahteve Francije, kar se
tiče Alzacije in Lorene.

Belgija mora biti popolnoma upostavljena s
svojo suvereniteto in obdržati mora svoje afri-
ške kolonije brez predskodnih glede na odškodni-
no, ki jo mora dobiti za vse, kar je pretrpela.

Srbija mora biti upostavljena v svoji suvere-
niteti in da pokažemo našo dobro voljo napram
nji, smo pripravljene zagotoviti ji primerno na-
turno pot do Jadranskega morja in vrhutega go-
spodarske koncesije v Avstro-Ogrski. Na drugi

strani bomo pa zahtevali, kar je važen pogoj, da
Srbija v bodoče zatre organizacije ali skupine, ki
imajo odcepiti gotovih krajev monarhije za svoj
cilj; med temi organizacijami je posebno Narodna
Obrana. Srbija mora z vsemi sredstvi ustaviti a-
gitačijo v omenjene svrhe v svojih mejah in zu-
naj svoje države, za kar se mora obvezati pri en-
tenthni državah.

Dogodki v Rusiji me silijo, da rezerviram
svoje ideje z ozirom na omenjeno deželo toliko
časa, dokler ne bo tam ustanovljena postavna in
stalna vlada.

To so moje ideje. Prosim Vas, da mi najprej
predložite mnenje Francije in Anglije, predno
sporočite moje ideje omenjenima dvema državam,
da se na ta način pripravi podlaga sporazumu,
na katerega lahko potem postavimo preliminarna
oficijska pogajanja z zadovoljivim rezultatom.

V nadi, da se nama posreči skupno delo, ki
ima končati trpljenje milijonov: mož in njihovih
družin, v katerem se nahajajo, ostajam Vaš

Karl."

Izjava francoske vlade zaključuje: "Ker je
grof Černin priznal v svoji noti z dne 8. aprila
obstoje te pogajanj vsled iniciative "zelo visoke

osebe," pozivam avstrijsko vladjo, da pojasni, kaj
je nameravala s tem poskusom in obenem naj na-
vede podrobnosti razgovora svojih delegatov."

V zvezi s tem se poroča iz Amsterdamu:

V Nemčiji je zavladalo veliko razočaranje, ko
je bilo v Parizu objavljeno pismo avstrijskega ce-
sarja Karla, v katerem pravi, da bo "podpiral z
vsemi sredstvi in z vsem svojim osebnim vplivom
zahteve Francije po Alzaciji in Loreni."

Kajzer Viljem je pozval kancelarja Hertlin-
ga k sebi v glavni stan armade. Grof Černin, ki
je obiskal nemški glavni stan, se je nepričakovano
vrnil na Dunaj. Njegov povratak je povzročil
veliko senzacijo v avstrijskih vladnih krogih.

Dunajsko poročilo, ki prihaja čez Amster-
dam, pa pripoveduje:

Tukaj javljajo uradno, da je cesar Karl po-
slal brzjavko nemškemu kajzerju, v kateri za-
ničuje izjavo francoske vlade, da je on pripoznal
zahtevo Francije do Alzacije. V brzjavki pravi
Karl: "Clemenceau laže. Odločno zavračam trdi-
tev francoske vlade. V trenutku, ko avstro-ogrski
topovi grme poleg nemških na zapadni fronti, ni
treba drugih dokazov, da se borim za Vaše de-
žele."

Slovensko republikansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGO, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Rostič, Filip Godira, Martin V. Konda, Ebin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR:

Matt Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR:

John Ermene, Joseph Fritz, Joseph Ivanetič, J. Judnič, Ivan A. Kaker, Anton Motz, Frank Mravljia, Jacob Muha, Zvonko Novak, K. H. Pogledič, Matt Pogorelec, John Rezel, Joseph Steblaj, Frank Šavs, Frank Udovič, Charlie Vesel, Andrew Vidrieh, Stefan Zabrie, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso prijavili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljke je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1, Cicero, Ill.)

IZ URADA TAJNIKA CHICAŠKE LOKALNE ORGANIZACIJE S. R. Z.

Dne 4. aprila se je vršila peta redna seja naše lokalne organizacije. V četrtletni dobi, odkar eksistiramo, smo sicer napredovali, toda ne tako, da bi se s ponosom lahko trkali na prsi, češ, "mi v Chicagu in polni meri vršimo svoje dolžnosti, ki jih zahtevajo od nas današnji kritični časi."

Doslej smo priredili eno manifestacijsko zborovanje, združeno s koncertom in veselico (mesece januarja) in javen shod dne 24. marca, o katerem je bilo v javnosti že poročano.

Dohodkov smo imeli v prvem četrtletju \$577,78, stroškov pa \$502,75. V blagajni je ostalo dne 31. marca \$75,03. Od te svote smo dali centralnemu odboru samo 100, drugi so veseličili in upravni stroški. Vsi odborniki lokalne organizacije vrše svoje delo brez vsake odškodnine. Tudi zastopniki in člani društev so vršili svoje dolžnosti in pomagali pri vseh naših prireditvah. Solidaren nastop in složno sodelovanje je edino sredstvo za povzdigo naše organizacije. Vsako zanemarjanje naših rednih sej od strani društvenih zastopnikov škoduje našemu napredku. Izmed 36 zastopnikov ni večjih niti polovica navzočih. Od društev S. S. P. Z. ni bilo na zadnji seji niti enega zastopnika, oziroma zastopnice. Na ta način nam je nemogoče pričakovati velikih uspehov pri naši lokalni organizaciji. Delokrog naše organizacije je tako velik in delovanje vsled raztresenosti chicaških Slovencev tako težavno, da bi morali vsi zastopniki stalno vršiti svoje dolžnosti v interesu našega programa in organizacije. Tu ne gre za osebne koristi,

ker teh ni pri naši organizaciji, pač pa za principe, za ideje. Zato je vsaka malomarnost in odtegotanje delu vredno obojanja. Najbolj pa so vredni obsodbe tisti demagogi, ki venomer kritizirajo vse od kraja, pa četudi nimajo za kritiziranje nikakršne podlage, kajti nekateri ljudje so "kikarji" iz navade. Najslabše pri tem je to, da se te vrste ljudje ne dotaknejo nobenega dela, niti toliko, da bi vsaj pokazali svojo resno voljo za napredek. Dela je dovolj za vsakega in tega se le premnogi boje, pri tem so pa čisto nedosledni, da podirajo delo tistih, ki v resnici delujejo in se žrtvujejo za stvar.

Med chicaškimi Slovenci prevladuje bolezen, ki se lahko imenuje "brežbrizje," kajti mnogi se ne brigajo niti za eno niti za drugo stvar.

"Naj bo kakor hoče, mene nič ne briga," je geslo mnogih naših ljudi. To velja v splošnem za našo chicaško naselbino. Nasprotna organizacija, dasiravno računa z neuko in nepoučeno maso, ima še mnogo težje stališče kot naša in o njej se lahko reče, da le životari. Toliko mimogrede o naši splošni situaciji.

Sklep zastopnikov na zadnji seji je bil, da se agitira pri društvih in med ostalo publiko za nakup bondov tretjega vojnega posojila. To naj vzamejo na znanje tudi tisti zastopniki, ki niso bili navzoči na zadnji seji. Uspeh naše akcije je v veliki meri odvisen od ameriškega orožja, zato pa je bil sklep seje, da mora organizacija delovati po svojih najboljših močeh za zmago demokracije.

SLOVENCEM V HERMINIE, PA IN OKOLICI.

Pogostoma je bila med tukajšnjimi rojaki izrečena želja, da bi se natančneje poučili o Slovenskem Republičnem Združenju, o njega namenih in o njegovem delu. Splošno je znano, da so tukajšnji Slovenci naprednega duha in vsled tega tudi demokratični. Brez obzira na to, ali misli kdo po vojni ostati tukaj, ali se pa vrniti v staro domovino, žele, da bi Slovenci, kadar se sklene mir, po stoletnem narodnem in socialnem zatiranju dosegli svobodo. Ker ne more biti politični izraz svobode nikakor v monarhiji, je v tem oziru demokracija republika njih cilj.

Jugoslovansko vprašanje je šele s sedanjno vojno tako oživelo, da zahteva na vso moč svojo rešitev. Vsled tega je tudi za mnogo rojakov v tem vprašanju desti reči, ki jih je treba natančneje pojasniti, in že dolgo so si želeli takega podrobnega pojasnila.

Želja se sedaj izpolni vsem, ki so jo gojili. Dne

PREVEGA MAJA

se priredi za tukajšnje okolice

JAVEN SHOD

v Herminie, Pa.,

na katerem se bo ustriglo rojakom.

Shod, ki se prične ob 2. popoldne, bo imel sledeči

SPORED:

1. Igra godba na pihala.
2. Poje pevski zbor "Sokol."

- a): Pozdrav;
- b): Ljubzen in pomlad;
- c): Marseillaise;
- d): Francoska mednarodna himna.

3. Nastopi glavni govornik Ebin Kristan, ki bo govoril o jugoslovanskem vprašanju in Slovenskem Republičnem Združenju.
4. Raznoterosti.

Po končanem shodu bo veselica z raznovrstno zabavo.

Ker nam pišejo rojaki iz mnogih sosednjih naselbin, naj priredimo shod za ta namen, upamo, da bo v vsakem oziru uspešen in da bo prvi majnik letos odhajam, kakor še nikdar prej ne.

Rojaki! Prišel je čas, ko spoznavate ves svet važnost našega vprašanja. Tudi mi zahtevamo rešitev, zahtevamo jo pa na podlagi resnične svobode; zahtevamo svobodo, ne le da se konča naše suženstvo, ampak tudi zato, ker ne more biti svoboden svet, dokler niso svobodni vsi njegovi deli. Zahtevamo svobodo, da se lahko razvijejo naše doslej uklenjene moči in da postanemo tudi mi Slovenci in Jugoslavlani sposobni sodelavci na polju splošnega razvoja in napredka.

Ta oglas velja za splošno vabilo vsem rojakom. Pridite v čim večjem številu in boste nam dobro došli.

Na svidenje dne 1. maja!

Anton Zornik,
predsednik.

Dne 1. maja priredi chicaška lokalna organizacija v dvorani Sokol Jonaš, 5010—14 W. 25th Str., v Cicero, šaloigro "Ne da se prevariti." Igra ima tri dejanja, ki so zanimiva in polna humorja. Spisal jo je Ebin Kristan. Snov je zajeta iz življenja ameriških Slovencev. Igra bo sedaj prvič uprizorjena. Pričetek igre bo ob dveh popoldne.

Ker se igralci trudijo, da zaženejo obištno in ker bo priredba združena z velikimi stroški, je od slovenskega občinstva v Chicagu in okolici pričakovati, da jo poseti. Pri tem bodo gosti imeli mnogo duševnega razvedrila in obenem bodo pomagali naši pravični stvari, ki je stvar nas vseh, moja in tvoja. Priporočam rojakom, naj že sedaj agitirajo za to prireditev, kjerkoli jim nanese prilika. Kdor hoče prodajati vstopnice, jih dobi pri tajniku. Cena za prve seje je 50c in za druge 35c. Vsi, kateri čutite za stvar, izrabite vsako priliko in agitirajte za to prireditev. Potrebno je, da se kar največ vstopnic proda že v predprodaji, kajti to je najboljša agitacija. Po igri sledi prosta zabava in ples. Igral bo izvrsten orkester med posameznimi dejanji igre in po igri.

Prihodnja seja se vrši v četrtek 2. maja zvečer v dvorani S. N. P. J. Zaradi važnosti, ki jo bo imela ta seja, je potrebno, da se je udeležijo vsi zastopniki in zastopnice. Vstop na sejo imajo vsi stalno prispevajoči člani in člani vseh društev, ki so združena v lokalni organizaciji. Komurkoli do-

puška čas, bi se moral zanimati za seje in delovanje organizacije, da bo med nami več jasnosti in sporazumnega delovanja.

Jaz sem popolnoma prepričan, da danes lahko že vsak Slovenec, ki se količkaj zanima za našo javnost, ve, kaj zasleduje in kako deluje Slovensko republikansko združenje. Kdor tega še vedno ne ve, bo tudi nadaljnje pojasnjevanje neuspešno. Na tiste, ki se zavedajo pomena organizacije S. R. Z., pa apeliram: Postanite stalno prispevajoči člani. Kolikor si morete utrgati, toliko dajte. Vsak cent pomaga stvari, za katero se borimo. Vsakemu je lahko znano, da so edini dohodki, ki jih dobiva S. R. Z., prostovoljni prispevki in prebitki raznih prireditev v korist te organizacije. Naša dolžnost je, da jo podpiramo finančno in moralno, če hočemo uspehe. Brez teh dveh stvari ni uspehov pri nobeni organizaciji in tudi pri S. R. Z. se ne more brez zadostnih materialnih sredstev opravljati tisto delo, ki bi se lahko v nasprot nem slučaju.

Zastopniki društev imajo članske karte za stalne prispevatelje. Vprašajte ga za eno, če je še nimate, takoj na prihodnji seji vašega društva. Nikjer ni zapisano, koliko prispevajte. Četudi ne morete prispevati več kot 5c mesečno, nič ne de. Glavno je, da imate resno voljo pomagati stvari, ki potrebuje danes pomoči nas vseh in ne samo par ljudi. — Lahko mi verjamete, da kot tajnik vršim v polni meri svojo dolžnost. Tajniški posel mi vzame mnogo večerov, kajti dela je mnogo. Vse, kar se da storiti od moje strani, bom kakor doslej, storil tudi v bodoče za prosper lokalne organizacije. Vse, kar želim, je, da bi vsi spoznali veljavni pomen organizacije Slovenskega republikanskega združenja ter se pridružili tudi aktivnemu delovanju za to organizacijo. Ravno chicaški Slovenci potrebujemo močno vez, ki nas bi združila. Morda je ravno to vzrok našega počasnega napredovanja, kar se tiče aktivnega dela, da čutimo v sebi premalo skupnosti, ker je bilo javno življenje chicaških Slovencev tako razdeljeno in razkopano, da je danes le težko družiti te dele. Sicer je že stara resnica, da so pri vsakem organiziranju zapreke, ki jih je treba premagati za dosego uspeha.

Slovensko republikansko združenje so razne lokalne organizacije postavile na trdno podlago in nove se vedno ustanavljajo. To je dokaz, da je S. R. Z. ljudska, demokratična organizacija, ki se je postavila na današnjo višino brez vsakega plačanega agitatorja. Pri nam nasprotni organizaciji je doslej stala pridobitev vsakega člana od \$15 do \$18. To se ne more reči o pridobivanju članov v S. R. Z.

To nam je lahko v zadoščenje. Program Slovenskega republikanskega združenja je program jugoslovanske demokracije, ki je v soglasju s svetovno demokracijo. In kadar smo si tega gotovi, tedaj bi se ne smeli nihče umikati delu za ta program. Zato pa, če še niste, postanite boreci v Slovenskem republikanskem združenju.

Tajnik.

Socialistična teorija.

Baš ob postanku erfurtskega programa je bila velika verjetnost, da dobi proletarijat v mnogih deželah politično moč brez katastrofe, n. pr. v Angliji. Marx je sam priznaval na Anglijo mogočnost mirnega razvoja. Če pa ni veroval na tako mogočnost za države evropske kopne zemlje, ni bila vzrok temu kakšna posebna katastrofa teorija, ampak pogled v posebni značaj državne moči na kopnem Evrope. S tem pa ni bila dana nobena katastrofna teorija, ravno tako kakor ni še dejstvo, s katerim se konstatir bližanje nevihte, teorija nevihte.

Ob času erfurtskega programa, so bili konsekvntni marksisti že javno enih misli, da ne bo emancipirala proletariata naraščajoča revščina, ampak naraščajoče razredno nasprotstvo in iz tega izhajajoči razredni boj proletariata samega. Baš v tem, da je teorija razrednega boja nadvladala teorijo osiromašenja mas, ki je lastna predmarksističnemu socializmu, smo videli enega največjih uspehov marksizma. Spoznanje, da ima kapital od prirode potrebno tendenco, razmnoževati revščino, izkoriščevanje in pritisk, je bilo s tega stališča važno, ker je ta tendenca omogočila, da se razume potreba neprestanega razširjenja in poostrenja razrednega boja. Nikomur pa ni prišlo na misel, da bi iz tega sklepali naraščajoče propadanje in pokvarjenost proletariata.

Poleg teh dveh teorij se je živahno dvomilo še o eni teoriji, katero je pa Marx res postavil, namreč o njegovi teoriji kriz. Ta teorija je bila sezidana na izkušnjah pl stoletja. Daljše izkušnje, ki so sledile njenemu porodu, so jo jasno in določno potrdile. Kar je bila ta teorija l. 1898. proglašena za napačno, ker so se pojavile tri, pihi in reči: tri leta prosperitete. Ako bi bila takrat nemški socialni demokratijski ta kritika imponirala in bi bila revidirala o krizah obravnavajoči odstavek erfurtskega programa, bi ji bila potem po dveh letih nastala prijetna pologa, da ta odstavek zopet revidira. Kdor enkrat takim kratkovidnim kritikam, ki niso praviloma nič drugega nego momentana razpoloženja in misli, dovolji smerodajni vpliv na prepričanje in program, ta bo odslej vedno revidiral in bo le igrača v rokah dogodiljavev, namesto, da bi jih obvladal, pregledujoč jih z visokega stališča ter jih podrejač svojim velikim, nepremakljivim ciljem, ki jih imamo, trdno pred očmi.

V eni točki se kritiki socializma radi obregao ob nekdanje mišljenje socialističnih teoretikov; rogačo se mnenju glede nazadovanja malih gospodarstev na kmetiji. Razpad kmetijskega malega gospodarstva gre v zadnjih desetletjih bolj pomale nego poprej, mestoma si celo malo kmetijsko gospodarstvo pridobiva tal. To l. 1892. ni bilo še tako jasno videti.

In to je pa tudi vse. Ni pa najmanjšega po-

voda, da bi se postavila na mesto stare, nova nasprotna tendenca, da mala podjetja izpodrivajo velepodjetja v kmetiškem gospodarstvu. Zato so dosedanja podatki še preneznatni. Ne kažejo na izpremenjeno smer razvoja, ampak na zastanek dosedanjega razvijanja, kolikor se tiče velikosti podjetij. Izpremembe, ki so se izvršile tekom zadnjih dveh desetletij z ozirom na obseg zemlje (posameznih kategorijah podjetij, so le malo pomembne in ne gredo povsod v enaki smeri. V nekaterih pokrajinah nazaduje velepodjetje (proizvajanje na veliko), v drugih napreduje. Pri tem je pa doba, v kateri se opaža zastanek, še prekratka, da bi smeli iz tako malo značilnih dejstev sklepati kaj takega, kar bi prevrglo izkušnje cellega stoletja. Ako bi se zapeljali ter prehitro sklepali, potem bi se nam v agrarnem vprašanju prav tako godilo kot se godi mnogemu revizionistu pri krizah.

Končno se pa mora omeniti, da ni s koncentracijo kapitala, kakor jo je Marx razumel, združljiv ne le nadaljnji razvoj, ampak celo neko gotovo naraščanje proizvodnje v malem (malega podjetja) v posameznih proizvodnih panogah, in ne le v poljedelstvu, ampak tudi v obrti in v trgovini. In če se misli ravno v zmislu Marxove dialektike, se fo to naraščanje lahko razumelo.

Vsaka tendenca rodi protitendenco, ki gredo za tem, da odpravijo prvo. Ali tudi tam, kjer se jim to ne posreči, ne povzročijo s tem le povrtnite v ondo stanje, kakršno je bilo pred gospodstvom odpravljen tendenco, temveč celo rodo nekaj čisto novega.

Tako rodi na primer revščina, katero povzroča kapitalizem proletariatu, njegov boj proti revščini. Tam pa, kjer je proletarski razredni boj dosti močan, da zavrne po kapitalu povzročeno revščino, ni ta rezultat kakšna predkapitalistična delavska idila. In tam, kjer stremi proletarijat za tem, da se organizira in s tem premakne razmerje moči, ki obstoji med posameznim meznim delavcem in med posameznim kapitalistom, rodi to stremljenje na drugi strani zopet težnjo po organiziranju podjetnikov. Kjer pa stopi delavska organizacija nasproti zvezi podjetnikov, se zdi, da je staro razmerje moči med posameznim delavcem in posameznim podjetnikom zopet obnovljeno. V resnici pa je novo razmerje moči vendar nekaj čisto drugega. Kakorkoli močni morejo postati kapitalisti vsled svojih organizacij, tako pa vendar ne sme več ravnati organizacija podjetnikov z organizacijo proletareev, kakor je delal posamezni kapitalist s posameznim delavcem. In zavest kakor taktika organiziranih delavcev sta na vsak način drugačni, kot pri posameznem delavcu.

Enak dialektični proces tudi povzroča, da more nastati iz same koncentracije kapitala zopet

pomnožitev proizvodnje v malem. Ali novo proizvodnje v malem je povsem drugo kot staro, ima s tem le zunanje strani skupne, ekonomično in politično pa igra povsem drugo ulogo!

Koncentracija kapitala pa, kakor znano, po Marxovem nazoru ne vodi le v smrt preostalega, samostojnega proizvodnje v malem, ki obstoji v bistvu brez trajnega meznega dela, ampak pomnožuje tudi rezervno armado delavskih hmoči. Veliko več delavskih sil pada trgu, nego jih ta more absorbirati. Vendar pa ni bolj napačne trditve nego ta, da sestoji vsa rezervna armada iz brezposelnih delavcev. Ravno nasprotno je prav: brezposelnosti so le majhen del, samo njeni najvišji in najnižji sloji — tu so sprideni proletarci (tzv. lumpen-proletariat), lenuhi, ki se ne boje brezposelnosti, tam pa organizirana delavska aristokracija, katere organizacija je dovolj močna, da svoje brezposelne člane določeno dobo vzdržuje in podpira. Veliki srednji sloj onih, ki iščejo dela, pa ne najdejo takega, ki bi odgoavljalo njihovim sposobnostim, je prisiljen poprijeti se drugih poti, da dobi za delo denarja. Edina pot pa, da se kaj zasluži, ej delo v lastnem malem podjetju — zadružno podjetje se ne prihaja v poštev kot gromadni pojav.

Čim hitreje se je koncentriral kapital, čim hitreje se je uničevalo privatno proizvodnje v malem, tem večja je bila težnja prostih delavskih moči, da si ustanove ali obdržijo mala svoja podjetja. Odpravi proizvodnje v malem na eni strani je sledilo njegovo razširjenje na drugi strani.

Koncentracija kapitala odstranjuje v Nemčiji proizvodnje v malem najhitreje v industriji svetilnih snovi, v kateri je od 1882—1895. propadlo 25% malih podjetij, v industriji kamna in zemlje (propad za 24%), v rudarstvu in plavžarstvu (za 34%) in v tekstilni industriji (za 42%).

Isto razvoj pa je razmnožil mala podjetja v trgovini za 39%, v zavarovalni obrti za 60%, v prenočevališki in gostilničarski za 35%. Pri izdelovanju tobaka in cigar so se pomnožila mala podjetja od 5465 na 9708 — torej za 78%, v krošnjarstvu pa od 202.709 na 312.059 — torej za 54%.

Pri kmetiji pa so se poljedelska podjetja pod 2 ha pomnožila le za 5,8% in ona od 2—5 ha le za 3,5%. Če bi se šlo samo za statistične številke, moglo bi se za trgovino, gostilničarstvo, za izdelovanje tobaka in še za par manjših obrti proglašiti temeljni stavek, da za nje zakon koncentracije kapitala ne velja. In vendar vemo prav natančno, da je ta zakon tudi tod v veljavi.

Toda novo proizvodnje v malem (nova mala podjetja), ki prihaja iz koncentracije kapitala — to so domači delavci, krošnjarji, mali kmetje — je seve popolnoma drugačno kot ono, ki ga je koncentracija kapitala odstranila. Ta so imela svoj temelj v zasebnem lastništvu proizvodnih

sredstev, ki so bila prosta last svojih posestnikov; novemu proizvodjanju v malem (novim malim podjetjem) pa posoja proizvodna sredstva kapital, s čimur si jih napravi podložne — mali kmet obdeluje v našem prevzeto zemljo ali pa zadolženo posestvo, delavec v domači industriji dobi od založnika (zakladaleca) surovine, gostilničar toči le na račun pivovarne, krošnjar ali pa branjevec pa prodajata blago, koje dobita na upanje (kredit).

Staro proizvodnje v malem je tvorilo srednji stan; lastnik starega malega podjetja je stal med kapitalistom in med meznim delavcem — pol kapitalista, pol meznega delavca je bil.

Posestnik novega malega podjetja stoji pa pod meznim delavcem: teže se brani kot ta, njegovo življenje je čisto slabše, njegov delavnik je daljši, njegova žena in otroci so vse bolj izkoriščani. Novo proizvodnje v malem se tvori zanj pozicijo, v katero pade — poleg že palih samostojnih posestnikov malih podjetij.

Staro proizvodnje, ki je bilo vsled koncentracije kapitala odstranjeno, je tvorilo konkurenca kapitalu; posameznemu kapitalistu je stalo sovražno nasproti kot član enakega razreda samostojnih proizvajalcev. Novo proizvodnje v malem pa tvori izkoriščevalni objekt kapitala in kot rezerva delavskih moči velepodjetja je pogoj njegovemu proevitu. Kapitalistu stoji sovražno nasproti ne kot član enakega razreda, ampak kot član drugega, po kapitalu izkoriščevanega in potlačenelega razreda, t. j. proletarijata.

Kapitalistično velepodjetje se ne more razvijati, če mu ne stoji na razpolago rezerva delavnih moči, ki na eni strani niža mezdno uslužbenih meznih delavcev, na drugi strani pa dovoljuje kapitalu, da izkoristi vsako konjunkturo in da razširi od časa do časa produkcijo skokoma s tem, da pomnoži hitro stare delavske moči z novimi.

Te rezervne mu ne roža v taki meri truma brezposelnih, ampak nova vrsta, lahko rečemo, proletariziranih malih podjetij. Le v razmeroma malo vrstah dela je bila doslej zadostna daljša brezposelna podpora mogoča. Množica onih, ki so daljši čas brez posla, propade, odvadi se dela in je neporabna za izkoriščanje po kapitalu. Vse drugače pa je z delavci in posestniki proletariziranih malih podjetij. Ti so vedno pripravljeni, da stopijo v industrijo, kakor hitro dobe kako vrednejše delo, in ti stopijo v industrijo z vso deloljubnostjo, z vso znajdenostjo in vso pokornostjo, kater poraja proletarizirano malo podjetje.

Čim se začeti dalje trajajoča era prosperitete, zapuste premnogi delavci selskih in mestnih malih podjetij svoje dosedanje delo ter se obrnejo k velepodjetju. Posestnik malega podjetja je sam, zlasti na kmetiji, prečesto preveč privezan nanj, da bi se istotako brez daljših pomislekov (Konec na 6. strani.)

Prusija in Poljska.

Iz Amsterdama poročajo, da je imel pruski poljedelski minister dr. Essen-Hartruthe zadnji tork v pruski gospodski zbornici govor o "pruskim interesih," v katerem je po "Berliner Tageblattu" dejal, da je najnujnejša potreba Prusije ta, da se zavaruje nemško ozemlje na vzhodu in zato mora Prusija zahtevati, da odločajo vojaški interesi nad vsemi drugimi.

"Berliner Tageblatt" razlaga ministrovo izjavo v tem zmislu, da se mora velik kos poljskega ozemlja spojiti s Prusijo. Omenjeni list ostro kritizira ta načrt in pravi, da bi uresničenje takih zahtev imelo posledice, ki bi Poljake politično pognale v naročje Rusov, za Nemčije bi pa taka aneksija ustvarila središče političnih nemirov na vzhodu, iredento in trajno poljsko nevarnost.

Če razlaga "Berliner Tageblatt" ministrove besede v zmislu aneksije, nimamo mi nobenega povoda, da bi jih tolnačili drugače. Želja po aneksiji je v Nemčiji na dnevnem redu in Prusija koraka pri tem na čelu.

Značilno je, da je Essen-Hartruthe govoril v pruski gospodski zbornici. To je najreakcionarnejši izmed vseh parlamentov, kar jih šteje Nemčija. Prava junkerska zbornica je to, in v njej so se že slišale besede, kakršne bi bile v vsakem drugem parlamentu na svetu nemogoče.

Prusija je brezobzirna zatiralica Poljakov. Pruski zakoni za germaniziranje Poljakov so tako nesramni in brutalni, da bi se komaj na Ogrskem našlo kaj podobnega, dasi je znano, da je madžarska oligarhija popolnoma brezvestna, kjer gre za

madjariziranje Slovkov, Srbov, Hrvatov ali Rumunov.

Prav tako je pa tudi znano, da so se junkerjem in pruski vladi vedno aline cedile po novih poljskih krajih. Essen-Hartrutheva beseda o aneksiji poljske zemlje ni prava, ki je bila izrečena v pruskem deželnem zboru. Ko je Nemčija prinašala Poljakom "osvoboditev," so že pruski junkerji protestirali proti temu, da bi Nemčija komu vračala, kar je z mečem osvojila. In taki protesti so se ponavljali, četudi menda nihče na Pruskem ni verjel, da misli Nemčija kaj mnogo vračati.

"Berliner Tageblatt" ugovarja. Taka aneksija mu ne bi bila všeč. Na Nemškem je še več ljudi, ki jim aneksije sploh niso všeč. Toda kaj pomaga to, dokler odločujejo v Nemčiji tisti, ki so za aneksije? Saj so se izrekli protesti tudi proti podli goljufiji na račun Rusije, a zalegli niso nič.

Berlinski list ima gotovo prav, da si Nemčija s tako politiko ne more napraviti prijateljev med Poljaki. Toda kakor kaže, ni med Poljaki sploh več mnogo prijateljstva, ki bi ga Nemčija še mogla izgubiti. Za to je nemški militarizem že dovolj poskrbel, odkar je Poljska okupirana. Da se bodo Poljaki rajši naslanjali na rusko republiko, kakor na kajzersko Nemčijo, se tudi lahko ugane. In da bi bili Poljaki iredentisti, če bi jih Prusija anektirala, je gotovo kakor amen v oenašu. S tem si pa pruska vlada ne beli glave. Ona

Na svoji zadnji seji je mestni svet v New Yorku sprejel resolucijo, ki poziva z jednatimi besedami

Za bonde Svobode.

prebivalstvo mesta, naj se čimbolj udeležuje nakupovanja bondev tretjega vojnega posojila. Resolucija je bila soglasno sprejeta; zanjo so glasovali tudi socialistični člani mestnega sveta.

Za to glasovanje je bilo nenavadno veliko zanimanje. Ko je bila svojčas na dnevnem redu podobna resolucija za nakupovanja vojno varčevalnih znank, so socialisti glasovali proti resoluciji, kar je povzročilo v zbornici veliko razburjenje. Med tem časom se je pa v Evropi marsikaj zgodilo. Kakor je znano, so dogodki v Rusiji sploh mogočno vplivali na razpoloženje newyorških socialistov, ki so pozvali stranko, naj z ozirom na dejanski položaj izpremeni stališče, na katero se je bila postavila v St. Louisu.

Dogodki so pa vplivali tudi na socialiste v mestnem svetu, katerih je sedem. V njihovem imenu je Algeron Lee podal izjavo, s katero je razložil, zakaj da glasujejo on in njegovi tovariši za resolucijo v prid bondom svobode.

Dejal je, da ravno tako z ozirom na mednarodni položaj in sicer na politični in na vojaški. Predvsem pa glasujejo za posojilo svobode z ozirom na izdajniško postopanje nemške vlade nam

je rabila nasilstvo in terorizem proti svojim Poljakom, pa ga misli rabiti tudi proti novo anektiranim.

Le da še ni vseh dni konec in računi pruske vlade še niso likvidirani. Kadar pa pride do tega, utegne biti obračun drugačen, kakor si misli Essen-Hartruthe.

pram ruski republiki, po katerem so razkrinkani imperialistični in protidemokratski nameni Nemčije. Predsednik Wilson je ponovno izjavil, da je Amerika pripravljena pogajati se o miru na takih podlagah, ki se zelo približujejo zahtevam, katere so socialisti vedno izrekli v svojem mednarodnem gibanju in ki jih zagovarja tudi socialistična stranka v Ameriki.

Zaključil je svoj govor z besedami: "Glasovanje proti posojilu svobode bi bilo proti interesom ljudstva vsega sveta, včevši v to tudi prebivalstvo Nemčije in Avstro-Ogrske."

Postopanje Nemčije napram Rusiji je sploh marsikomu odprlo oči. V New Yorku se opaža temeljita izprememba, odkar je Nemčija izvršila svojo podlost; opaža se pa tudi drugod. Tako so pred kratkim socialisti v ehicaškem mestnem svetu glasovali za resolucijo, v kateri se izreka Zedinjenim državam lojalnost.

Med mislečimi ljudmi tudi ne more biti drugače. Kdor je videl pred dogodki v Brest Litovsk vojno le v luči groze in žrtve, ki jih zahteva, je moral izza ruske tragedije spoznati, da je ta vojna vendar neizogibna za obrambo zoper najhujšo avtokracijo sveta. Tako je, kakor je dejal Algeron Lee: "Ovirati poraz nemško-avstrijske avtokracije bi bilo nasprotno interesom ljudstva vsega sveta, tudi ljudstva na Nemškem in v Avstriji."

Socialistični zastopniki v New Yorku so iz tega spoznanja izvajali logične posledice, ko so glasovali za bonde svobode.

Narodi, ki vstajajo.

DR. OTO BAUER:

Ker se še zmiraj ponavlja stara, izmišljena bajka, da so socialisti popolnoma indiferentni na pram narodnim vprašanjem, naj pokaže ta "indiferentizem" sledeči članek sodruga Bauerja, enega najboljših teoretičarjev avstrijske socialne demokracije. Članek je bil spisan po balkanski vojni, dosti časa pred sedanjim vojno, in to se mora seveda jemati v poštev. Svoje zanimivosti pa kljub temu ni izgubil, le da stopa namesto aktualne sedaj historična vrednost.

Članek se glasi:

Do vpeljave splošne in enake volilne pravice v Avstriji je polni javno življenje nacionalni boj med Nemei in Čehi. Nemška buržvazija in nemška birokracija na eni, češko fevdalno plemstvo in češko malomeščanstvo na drugi strani — so bili voditelji boja. Njihovi boji so bili na dnevnem redu v parlamentu od leta 1861 do 1897, od 1897 do 1905 in so delovanje parlamenta vedno bolj onemogočevali, končno pa razbili privilegirani parlament. Z vpeljavo splošne in enake volilne pravice je postalo drugače. Nemško-češki problem je stopil v ozadje. Jugoslovanski, ter galški problem stopata v ospredje našega javnega življenja. Našo zunanjo politiko vodijo bolj skrbi, ki jih ima velesila vsled Jugoslovancov. Strah pred privlačnostjo za lovorom znage ovenčane Srbije na Jugoslovane, živeče v Avst. Ogrski, ter Bosni pod Habsburškim žezlom je gonilna sila balkanske politike v monarhiji. In kakor vodijo zunanjo politiko jugoslovanske skrbi, tako stoji naša notranja politika pod vplivom galških homatij.

Kamorkoli pogledamo v našem javnem življenju, povsod so nam na potu galške zadeve. Parlament hoče skleniti nove davčne zakone, ugoditi hoče zahtevam uradnikov, urediti deželne finance — rusinska obstrukcija mu zapira pot. Vlada išče delazmožno večino — medsebojne spletke voditeljev poljskih strank rušijo nekoč tako močni poljski klub. Danes vežejo tega, jutri drugega ministra. Socialno zavarovanje bi se moralo skleniti; izjemne določbe za Galicijo ovirajo deželo že celo leto. Šele včeraj je postal boj med parobrodniimi družbami za pospeševanje galških izselencev javen upraven skandal, danes že blatijo odkritja kupčij galškega ministra Dugoša s poljskim voditeljem Stapinskim. Vedno Galicija, povsod Galicija, ovira vsega parlamentarnega dela.

Delavci alpskih in sudetskih dežel se čudijo, razočarani in ogorčeni nad tem početjem. Ali so se zato požrtvovalno borili za enako volilno pra-

vico, da demokratizirani parlament ni nič drugega nego nekaka palinca, v kateri se pere unazano perilo galških politikov?

Ali moramo potrpežljivo prenašati, da je zaradi galške deželne volilne reforme vsako delo v parlamentu onemogočeno? Čakati na vsako socialno reformo tako dolgo, da se poljski žlahtiči spravijo z rusinskimi odvjetniki? Ali sploh nimamo nobenega parlamenta več? Ali je zastopstvo osmih avstrijskih narodov le še oder, na katerem se upirajo zoprne komedije galških strankarskih bojev, dokler igra odra ne vžge?

Toda, kakor je umevna nevolja delavskih množic, se vendar ne sme tako soditi, dokler se ne pregleda zgodovina. Zopni parlamentarni zapletljaji se zde nevednemu samo neumestno motenje plodnega dela, vendar niso nič drugega, nego bolesti polna znamenja prihodnosti in bogatega razvoja. Navidezno tako nepomembno početje ni znamenje propada, ampak znamenje nasledkov polnega začetka probeje milijonov; doslej revni, nezvestni, brez vse volje, stopajo sedaj na oder zgodovine. Vedno oviranje parlamenta z rusinsko obstrukcijo in s požirajočimi plameni notranjega poljskega strankarskega boja se le zdi ogrožanje demokracije; toda probuje galške kmečke mase, ki je zadnji vzrok teh bojev, bo bližnji prihodnosti novo jamstvo demokracije presnove. V rasti demokracije na avstrijskih tleh je danes menda najvažnejši dogodek vzbujanje galških kmetov.

Izmed 28.6 milijonov prebivalcev v Avstriji, kakor jih izkazuje zadnje ljudsko štetje, odpada na Galicijo osem milijonov, celih 28 odstotkov. Galicija je pa kmečka dežela. Kmetje tvorijo v obrti revni deželi tri četrtine prebivalstva.

Strahna beda vlada od nekdanj med galškimi kmeti. 43 odstotkov vseh poljedelskih obratov je zelo majhnih, z manj kakor dvema hektaroma zemlje. Teh 43 odstotkov poseduje samo 6 odstotkov plodne zemlje. Dalje je 28 odstotkov malih obratov z 2—5 hektaroma zemlje. Teh 38 odstotkov ima samo 17 odstotkov zemlje. Skupaj tvorijo torej 81 odstotkov vseh obratov v deželi najmanjše in le majhne obrate z največ 5 hektaroma zemlje in teh 81 odstotkov vseh obratov ima samo 23 odstotkov vse zemlje. Na 5467 velikih obratov odpade več kakor tretjina, nad 803.075 malih in najmanjših obratov manj kakor četrtina zemlji. In med življenja nezmožnim parcelnim posestvom na eni, veleposestvom na drugi strani je samo tenka plast trdnih kmetij s 5 do 100 hektaroma zemlje. K tej plasti spada samo 20 odstotkov kmetov,

ki obdelujejo le 28 odstotkov zemlje. Poleg neugodne razdelitve je še treba vpoštevati tehnično zaostalost galškega poljedelstva. Povprečno daje v desetletju en hektar zemlje samo 10 stotov pšenice, na Češkem 16.9, na Moravskem in Nižje Avstrijskem 15.7 stotov pšenice.

Premalo posestva in neznatna rodovitnost zemlje — to je usoda galškega kmeta, izvor njegove revščine, njegove neizobrazbe, njegove nemoči. In revščino kmečkega ljudstva in njegovo neomiko so izkoriščali in izrabljali oholi plemiči, požrešni skopuhi, grabežljivi politiki.

A moderno gospodarsko življenje se tudi na meji Galicije ne ustavi. Kmet se začne gibati. Vsako leto pošlje pol milijona svojih sinov na Nemško kot sezonske delavce in kot izselence v družene države. Od tam se vračajo čez leto in dan v domovino. S prihranjenim denarjem kupujejo zemljo od žlahte. V mnogih okrajih je že izginilo srednje posestvo — od kmetov kupujejo, z denarjem, prihranjenim na Pruskem in v Ameriki. Povprečno preide zdaj vsako leto 20 tisoč hektarov gospodarske zemlje v kmečke roke. In s tem denarjem prihaja tudi nov duh v galško vas. Pridelke zemlje narašča. Kreditne zadruge prepode izkoriščevalce iz vasi. Naturalno gospodarstvo se hitro umika denarnemu gospodarstvu.

Gospodarskemu napredku sledi izobrazba. Šolani kmečki sinovi — učitelji, duhovniki, odvjetniki, časnikarji — prinašajo v galško vas časopis, letak, organizacijo. Pride splošna in enaka volilna pravica. Kurija veleposestva izgine. Poljski plemič doseže le še z žuljavimi kmečkimi rokami mandat, ki pomenja moč in dobiček. Za glasoze kmečkih volilcev se bje boj. Politika prodira v kmečke hiše.

Galški kmet se zbuj. Na vzhodu je kmet Rusin, graščak, uradnik, meščan pa Poljak. Dokler je kmet bil revni, brez omike, onemogel, je vladala poljska manjšina nad veliko maso rusinskih kmetov. Zdaj, ko si opomore kmečko gospodarstvo, ko se zbuj. zavestno kmeta, se kmet domisli svoje narodnosti. Iz kmečkega ljudstva je izšla rusinska inteligenca in se pridružila kmečkemu gibanju. Stavlja mu narodne cilje: Rusinsko vseučilišče, rusinske deželne odbornike in uradnike, močnejši vpliv naroda v državi in deželi. Ona izsiljuje v parlamentu posluh z obstrukcij. Prislji vlado in poljski klub h koncesijam. Vso državo ovira njena politika. Gotovo, ta politika je nam neprijetna in nas moti pri drugem delu. Gotovo, inteligenca izrablja moč gibanja kmetov za svoje sebične namene. A kakor so zo-

prne te politične soprikazni socialnega razvoja, vseeno je vendar nekaj velikega gledati, kako vstaja nenkrat narod treh in pol milijonov ljudi iz stoletja otrplosti, kako narašča njegova volja.

In v istem času se giblje tudi na zahodu dežele. Tukaj je tudi kmet Poljak. A poljski kmet ni prenašal nič manj težko gospodstvo poljske žlahte, kakor rusinski razredni tovariš na vzhodu.

Tukaj vre v vaseh. Ustanovitev poljske ljudske stranke, v izvoru in sestavi prave kmečke stranke, je bil prvi učinek tega gibanja. Poljsko plemstvo se prestraši. Da bi uklonilo kmete, po-kaže stradaljočim bliščeče zlato. Stapinski, kmečki voditelji, ki je zbudi tisoče in tisoče zaspanih duš, podleže izkušnjavi. Ljudska stranka vstopi v Poljski klub, prepusti vodstvo veleposestnikom. A od Rusinov započetji boji za volilno reformo razirga sramotno pogodbo. Razredno nasprotstvo razdre to vsled podkupljivosti sklenjeno zvezo. Plemstvo vidi, da hodi v volilnem boju Poljska ljudska stranka skupaj z Rusini, vidi svojo nadoblast ogroženo vsled zveze obeh kmečkih strank. Razkrije zaščito Stapinskega, da obglavi kmečko stranko, jo kompromitira, razcepi. Javno mnenje zakriči o korupciji. A vzle umazani aferi ne smemo pozabiti, kaj je jedro stvari: Boj za dušo vzbujajočega se kmeta; obupni poizkusi so, kmeta, ki se je zbudi in se zaveda, že enkrat speljati v suženjstvo plemstva. Tudi te zopernosti so samo simptomi velikega vstajenja štirih milijonov ljudi.

Poizkusi poljskega plemstva in njegovega spremstva v meščanstvu in v duhovščini, da razbije rusinsko kmečko gibanje in razcepi gibanje poljskih kmetov, ter jih kompromitira, so morali ostati brez uspeha. Kajti vstajenje galškega kmeta ima svoje vzroke v nezadržljivem gospodarskem in socialnem razvoju te dežele. V pomno živiti gospodarske produkcije, v prehodu od naturalnega gospodarstva k denarnemu gospodarstvu, v združnem organiziranju kmetov, v razširjenju ljudskošolske izobrazbe, v splošni in ena ki volilni pravici. Boj galških kmetov zoper plemstvo — to je ozadje političnih dogodkov zadnjega leta: Rusinske obstrukcije, razdora v poljskem klubu, razsultosti avstrijskega parlamenta. V eni četrtini Avstrije se zbujajo ljudske mase, ki so doslej mirno prenašale vlado svojih gospodarjev, v eni četrtini Avstrije bojuje fevdalizem svoj zadnji boj. To je proces poln bolesti in homatij, a kar je danes le ovira demokratičnega razvoja, je jamstvo demokratičnega napredka in prihodnosti.

Ivan Cankar.

Hlapec Jernej in njegova pravica.

:Tako, glejte, so me opeharili, tako so mi skrivali pravico, ko sem žejen kopnel za njol. Jaz pa sem vedel, da je ne morejo skriti, da je nesramno njih početje, če mislijo uplniti solnce. In sem jih vse ukanil in sem poslušal božji glas in sem se napotil na težko pot, na dolgo pot do cesarja. Pri njem je začetek pravice, k njemu me vodite!"

Še enkrat ga je pogledal jezični dohtar, čudno se je nasmehnil in se je okrenil, da bi šel.

"Kam, gospod?" je vzkliknil Jernej in spreletela ga je groza. "Niste me še p uosli! Idoais — letela ga je groza. "Niste me še poslušali do konca, niste še slišali moje prošnje! Kdo bo stal ob moji strani v tem strašnem Babilonu? Roko mi dajte, če ste krščanski človek, če je božja beseda v vašem sreč, tja me vodite, kjer je pravica!"

Tako se je tresel Jernejev glaz, kakor da bi bile solze v njem.

"Te homo že tja spravili, kjer je pravica in pamet!" je rekel jezični dohtar in je šel.

In komaj je to storil in so se zaprle duri za njim, so prišli drugi in se prijeli Jerneja in so ga odvedli. Zarožljali so ključ, nizke duri so se odprle in Jernej je stopil v zibo, kakoršne še ni videl.

Čisto prazna je bila, stene so bile gole in sive. Ob zidu so stale nizke široke klopi, umazani plahitami pogrnjene; mize ni bilo. Komaj se je Jernej ozrl ni začudil, so se zapahnille duri.

Troje ljudi je bilo v izbi, troje umazanih, razcepanih; njih obrazi so bili odljudni in surovi, pogled je bil hudoben. Takih ljudi še ni videl Jernej.

"Kaj nikoli niso videli Boga? Kaj nikoli niso bili žejni pravice?" je pomislil strahoma. "Ali je le skorja tako nečedna in blatno, ali je načeta že tudi sredica?"

In nato ga je spreletelo po vsem telesu, velika bolest, velik strah.

"Pravice sem jih prosil, pa so me pahnili med tatove in hudodelce!"

Edem izmed njih se je vzdignil na postelji, pogledal je mrko in je zaklical nerazumljivo besedo. Jernej je vztrepetal, šel je do klopi, ki je bila v zadnjem kotu in se ni ozrl nikamor. Njegove misli so bile bolne, da niso mogle do upanja, njegovo srce je bilo žalostno, da ni moglo do molitve.

In Jernej se je globoko sklonil, skril je obraz v dlani in se je razjokal.

Tako je bil Jernej tri dni in tri noči v tisti strašni izbi, med hudodelci in rokovanjci.

XVII.

Ko se je dramilo četrto jutro, so oklenili duri, dali so Jerneju gujo, škornje in palico, in noč in denar, in so ga odvedli in niso rekli besede.

"Kam, ljudje božji?" je vprašal Jernej in je prosil. Pa niso ne pogledali, ne odgovorili besede. Naložili so ga na voz, pa so ga vozili vse križem po širokih cestah, skozi šum in vihar strašnega Babilona.

"Kam, ljudje božji?" je vprašal Jernej in prosil(ko so ga pahnili v železni voz med potepehu in tatove. Pa se nobeden ni ozrl, nobeden ni odgovoril. Tisti, ki jih je spremljal, je slopel v kotu in je gledal hudo, tovariši potepehu so se smejali, ko je zaživžgalo zunaj in so zabobnela težka kolesa. S plahim pogledom se je oziral Jernej in kakor se je oziral, so mu nenadoma pogledale v obraz žalostne, od solz vse zardele oči.

"Krivico je okusil, po nekrivem so ga obremenili!" je prekinilo Jerneja. "Mlad je njegov obraz n poln bridkosti, nič zlega ni v njegovem sreč!"

"Kam, tovariš?" je vprašal Jernej; oni pa je gledal in ni odgovoril; žalostna misel je šla iz oči v oči.

Tako so popotovali. Minil je dan in minila noč; iz kraja v kraj, iz voza v voz, odhajali so tovariši, prihajali so drugi.

"Kam?" je izpraševal Jernej v globoki grozi in nobeden mu ni odgovoril.

Ko je stopil poslednjikrat iz železnega voza, se je ozrl in je ves obstrmel. Videl je tisti kraj nekoč, kakor v daljnih sanjah ga je videl. Pa je vztrepetal in je vprašal čemernege človeka, ki je stal ob njegovi strani:

"O človek krščanski, o sosed — če moreš govoriti, povej mi, kakšen kraj je to?"

"To je tvoja domačija! Še dve uri je do Resja; pot je dolga in pusta, če imaš denarja, plačaj voz!"

"Zakaj v Resje?" je vzkliknil Jernej, "Tam ni moja domačija, ne brata nimam tam in ne se stre! Kdo me je klical v Resje, kdo me je vodil tja?"

Čemerne človek je počasi privzdignil rameni, nabasal si je pipo in je palil.

"Torej pa na pot in, nič sitnosti ne delaj! Do Resja te spremit, tam pa Bog s teboj!"

Jernej ni več govoril. Kakor je bil truden in bolan, je stopal z dolgimi koraki; lep je bil kraj, njive so zorele, visoka je bila trava na senožetih, Jernej pa se ni ozrl. V tla je gledal, sive obrvi so mu zakrivale oči.

Pot se je vila ob položni rebri, v lepi dolini se je zavetila bela vas. Prišla sta do županove hiše, župan pa se je prestrašil, ko je ugledal Jerneja.

(Dalje prihodnjič.)

Jugoslovenska delavska listovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznani tudi stari naslov.

Glasilo jugoslovenske organizacije Jugoslovenskega zveza v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe.

Fr. Udovitch, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 for a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

BOJ ZA ORGANIZACIJO.

Organizacija trgovskih brzojavnih uradnikov, poznana pod imenom Commercial Telegraphers Union of America, pričakuje, da se dne 28. aprila, ki je določen kot organizacijski dan, vpiše v organizacijo do dvajset tisoč uslužbencev.

Odborniki organizacije se že zdaj pripravljajo na vse eventualnosti, ki lahko slede temu dnevu, na katerega izjavijo brzojavni uslužbenci, da ostanejo člani organizacije, ne oziirajo se na to, kar izjavi sledi. Nekateri sodijo, ki skozí več let poznajo brzojavne družbe, da bodo izpre svoje uslužbenice in tako ustavile brzojavni obrat.

Kljub temu, da visi grožnja kompanij nad uslužbenici kot Damoklejev meč, pristopajo uslužbencev vsled slabih delovnih razmer v velikem številu v organizacijo ne samo v Chicagu in New Yorku, ampak tudi v Seattle, Salt Lake Cityju, Minneapolisu, Detroitu, Pittsburghu, Washingtonu, Birminghamu, New Orleansu, Jacksonvillu in v drugih važnih brzojavnih središčih.

Brzojavne kompanije in njih višji uradniki store vse, kar je v njih moči, da preprečijo gibanje uslužbencev za organizacijo. Medo povišujejo posameznikom, drugim groze, da jih odpustijo iz službe. Predsednik Western Telegraph kompanije je pa šel tako daleč, da je apeliral na uslužbenice; v tem apelu je primerjal organizirane uslužbenice z ruskimi bolševiki.

Po poročilu S. I. Konenkampa, predsednika organizacije brzojavnih javnih uslužbencev, so kompanije že pričele odpustiti uslužbenice v Jacksonvillu, Florida, in v Birminghamu, Alabama. Predsednik unije je poslal zaprisežene izjave delavskemu departmentu v Washington, D. C. Iz teh izjav je razvideti, da so višji uradniki Western Telegraph kompanije izpri osemindvajset brzojavnih uslužbencev štirinajst dni kasneje, ko so pred vojaško oporilno komisijo prisegli, da so neobhodno potrebni v brzojavni službi.

Po izjavi predsednika Konenkampa nameravajo kompanije s tako taktiko izzvati lokalne stavke, da bi tedaj lahko uničile gibanje za organizacijo.

Na predsednikovo poročilo v Washington je delavski departament zahteval natančno poročilo o izpriju v Birminghamu. Organizacija je odgovorila, da sedež nemirov ni v Birminghamu, ampak je v pisarni predsednika Western Union Telegraph kompanije v New Yorku, ki je odgovoren, da so bili uslužbenici odpusteni.

Predsednik Konenkamp pravi, da spadajo brzojavni uslužbenici pod jurisdikcijo delavskega odbora v delavskem departmentu, kateremu so podrejene vse vojne industrije. Odbor se je izrekel, tako je izjavil Taft, bivši predsednik združenih držav, da ima vsak delavec pravico biti član delavske strokovne organizacije (unije) in da se ne sme neben delavec opustiti radi delavnosti za unijo. Ta izjava ohrabljuje brzojavne uslužbenice, da se ne boje kompanijskih groženj.

Nov naročnik na Proletarca postane nov bojevnik za osvoboditev delavstva.

Na tem mestu ne bomo razmotrivali vprašanja, ali je bil človek v davni preteklosti večji in močnejši, kakor sedaj. To se je pogostoma trdilo, ali danes vemo, da je to mnenje alonelo na zmotah in napačnih premisah. Kakor rečeno, pa ni naš namen, da bi se tukaj bavili s tem vprašanjem, ki je sicer samo na sebi dovolj zanimivo.

Ni pa dvoma, da opazujemo v sedanjosti lahko popolnoma očitno pešanje telesnih moči. In če se spomnimo, da je v splošnem telesna moč v najtesnejši zvezi z duševnimi močmi, se ne moremo izogniti zaključka, da živimo tudi v dobi duševne degeneracije.

Navedemo se to sicer ne vjema. Duševno življenje se nam zdi v naši dobi višje in bogatejše, kakor je bilo v preteklosti. No, ne le, da se nam zdi tako, ampak stvarno je mnogo resnice v tem. Posebno zgovorne so v tem oziru iznajdbe našega časa in odkritja na raznovrstnih znanstvenih poljih. Enih in drugih je toliko, kolikor jih še nikdar ni bilo; razum tega so poglavitne iznajdbe velike in dalekosežne.

Toda ne smemo se motiti. Naša doba ne visi sama zase v zraku, ampak je le nadaljevanje preteklosti, ki ji je pripravljala tla. Naši veliki duševni delavci, učenjaki, literati, iznajditelji, umetniki, delajo na njih, ki so jih preorale prejšnje generacije. V njihovih rezultatih ne tiči le njih lastno delo, ampak tudi delo tistih, ki so bili pred nami. Zato morajo biti sedanjí uspehi večji od nekdanjih.

Vse, kar se danes dosega, je lahko veliko in zelo pomembno. Pri tem pa vendar ostane vprašanje, če ne bi bilo lahko še mnogo večje in pomebnije. Ne bi li mogli na vsakem polju imeti več duševnih delavcev, nego jih imamo. Ali prihaja v naši družbi vsak talent, vsaka sposobnost na tisto mesto, kjer bi moglo človeštvo imeti največ koristi od nje. Ali ne propada mnogo nadarjenih ljudi, celo veleumov, ker jim družbene razmere ne dovoljuje, da bi se razvili in uveljavili?

Poglejmo na primer v delavske organizacije. Tam najdemo veliko več zanimivega, kakor se sanja večini onih, ki gledajo s svoje nešave prezirljivo na "surovo, nekulturno proletarsko maso." V političnih, strokovnih in gospo-

darskih organizacijah se pojavljajo ljudje, ki ustvarjajo prave čudeže. Poglavitno jih ustvarjajo sami iz sebe. Ni li čudež, če spoznate človeka, ki ni užival nobene šolske izobrazbe, pa se je iz lastne ambicije, iz nepremagljivega hrepenenja po znanju naučil čitati in pisati in si je potem pribavil toliko znanja, da je kot upravnik velike organizacije, kot urednik ali kot govornik s krasnim uspehom lahko tekmoval s sistematično izobraženimi strokovnjaki? Takih prikazni je veliko več, nego se navadno misli. Koliko je pa tistih, ki pokažejo veliko nadarjenost, pa le zato ne morejo doseči uspeha, ker niso dobili metodične podlage, ki jo daje višja šola?

Niti pojma si ne moremo napraviti o tem, koliko talentov je pokopanih v anarhiji družabnega sistema!

Ampak ta družabni sistem, kapitalistični sistem, ima tudi še drug greh na svoji duši. Ne le da ne pusti sposobnosti na površje, ampak tudi izpodkopa in uničuje jih. Resnica, ki še nikakor ne da ozaljšati, je ta, da masa ljudstva telesno peša. Prav sedanjí dnevi nam podajajo za to nepobitne dokaze.

Ne bomo navajali podrobnih statističnih števil, ki jih je lahko našel vsakdo, kdor se je zanimal za stvar. Dejstvo pa je, da so bile oblasti, katerim je poverjeno sprejemanje novinec za armado, silno presenečeni, ko so spoznali, kako majhen odstotek po zakonu poklicanih mladeničev je sposoben za vojaško službo.

Tako ni le v Zedinjenih državah. V Avstriji na primer, kjer so že pred daljšim časom precej znižali zahteve za armadno sposobnost, se je prav pogostoma zgodil požar, da ni bil iz cele občine ne en rekrut "tavglih," ali pa je mogla komisija izbrati le po dva tri.

Amerika je prišla do tega spoznanja šele z uvedbo obvezne vojaške službe. Izkušnje so jo razočarale. Amerika ima sicer ogromen človeški rezervar in bo za svojo armado dobila toliko materiala, kolikor ga potrebuje. Toda vprašanje telesne sposobnosti ni važno le za vojno. Treba se je zavediti, da je tudi v miru človek najdragocenejši material.

Vzemimo stvar za najbolj prozaičnega stališča.

Moč naroda ali države je odvisna od njenega bogastva. Ta moč bi se pač mibolje uveljavila, če bi narod sam suvereno razpolagal z vsem bogastvom, z drugimi besedami, če bi bilo takozvano narodno bogastvo res narodovo bogastvo. Ampak tudi v sedanjem sistemu je materialno bogastvo vir moči. Iz same revščine se ne morejo izlačiti davki. Zedinjene države ne bi mogle prodajati Liberty bondov ljudem, ki nimajo nič. I. t. d.

Stvarnik bogastva je delo. Nositelj dela je pa delavec.

Tako prihajamo do zaključka, da je velikost bogastva odvisna od sposobnega delavstva.

Ni dvoma, da je za sposobnost delavstva treba različnih faktorjev. Na primer dobra ljudska šola, dobre strokovne šole. Ni pa tudi dvoma, da spada med te različne faktorje fizična sposobnost.

Ali je treba razlagati, da je zdrav delavec boljši od bolnega delavca, močan boljši od slabotnega? Matematično se lahko razume, da bo vse ustvarjanje bogastva bolj uspešno, če so vsi delavci zdravi, čvrsti in močni, kakor če jih je velik odstotek pohabljenih, bolehnih in slabotnih. Narod, ki ima samo zdravo in krepko delavstvo, mora biti bogatejši in vsled tega močnejši, kakor v nasprotnem slučaju.

Kapitalistični sistem je takemu uspešnemu zarođu delavstva na poti.

Glavno načelo kapitalizma je profit, vpričo katerega stopajo vsi drugi obziri na stran. Kapitalizem gleda — in po svoji naravi mora gledati — da izžene iz delavca toliko produkta, kolikor je največ mogoče. Stremljenje, da se to doseže, vidimo na eni strani v akordnem delu, ki samo na sebi priganja delavca, da napne svoje sile do skrajnosti in doseže s tem boljši zaslužek. Na drugi strani vidimo enako stremljenje v takozvani znanstveni upravi, kamor spadajo Taylorjev in podobni sistemi. Vsi gredo za tem, da ne "zapravi" delavec nobenega trenutka pri delu, da ne napravi nobene nepotrebné kretnje in da izpravi največjo možno mero uspešnega, produktivnega dela.

Tudi ti sistemi, ki bi bili v drugih razmerah v gotovem oziru opravičeni in bi delaveu v marsičem lahko pomagali, so v kapitalizmu priganjaški sistemi. Za kapitalista ni najvažnejše, da si delavec čimbolj olajša delo, ampak da ustvari čim več produkta. Zato stopa priganjanje v prvo vrsto.

Pogostoma trdijo ljudje, ki so v svoji duši pravi nazadnjaki, da je "civilizacija" ustvarila nervoznost, oslabila človeško pleme, skrajšala človeško življenje. To je pa zelo površen nauk in primerjanje civiliziranega človeka z divjakom je neumestno. Civilizacija ni nagnala milijonov svobodnih ljudi v zatohle tovarne, ni potislila priganjačem biča v roke, ni nagnala kapitalistov, da varčujejo na račun zdravja in žvrljenske varnosti delavcev. Civilizacija daje ljudem več spoznanja, kako se lahko varujejo nevarnosti, branijo in rešavajo bolezni, osvežujejo svojo moč itd. Toda kapitalizem se ne poslužuje tega znanja, ker ne pospešuje njegovega profita. Ne preveč, ampak premalo civilizacije imamo. Ne civilizacija, ampak kapitalistično profitarstvo goni množice s prenapornim, nevarnim delom, s pomanjkanjem počitka, z nezadostno brigo za javno zdravstvo v degeneracijo.

Opešano delavstvo je slabo sposobno za produktivno delo. Ali privatnemu kapitalistu to ne boli glave. Njegovi interesi niso splošni interesi. On ne gleda na to, da se množi narodno bogastvo, ampak le da raste njegov kapital. Za svoje podjetje si izbira najboljše delavce, slabše pa odklanja.

Nekoliko zboljšanja bi se v tem oziru lahko doseglo z dobrimi zakoni. Temeljita remediura je pa le mogoča z izpremembo družabnega sistema. V nacionalizirani industriji odpade privatno profitarstvo. Pomnožitev narodnega bogastva, ki je tedaj res narodovo bogastvo, postane skupen interes vsega naroda. Tedaj pa šele pride vsemu narodu do zavesti, da je njegova moč odvisna od splošne uspešnosti, torej tudi od zdravja in čilosti vseh njegovih članov.

Socialistična družba nastopi boj proti degeneraciji, ker bo to boj za njen razvoj in za njeno blaginjo. Z nacionalizirano industrio se nacionalizira tudi javno zdravstvo, higiena, skrb za telesni razvoj in s tem tudi skrb za duševni razvoj.

Socializem pomeni boljše človeštvo od kapitalističnega.

DELAVČEV DELEŽ OD DOBIČKA.

Angleški kapitalisti so zadnja leta posvečali precej pozornosti sistemu, ki bi delaveu zagotovil delež na dobičku. Do tega jih je privedlo nemirno gibanje med angleškim delavstvom. Na Angleškem životari ta sistem že skoraj devetdeset let, a prav ponižno. Zahtevam delavstva hočejo kapitalistični teoretiki na ta način "zadovoljiti," da so predlagali kapitalistom, naj priznajo delavstvu, da ga pomiré, del njihove mezele kot delež podjetniškega dobička.

Angleška vlada je izdala poročilo o podjetjih, v katerih je razločevati dve vrsti udeleževanja: Isti delež od dobička in sistem delavcev zadržnikov. Prvo vrsto označuje poročilo takole: "Delodajalec se pogodi z nastavljenici, da dobe kot delno odškodnino za svoje delo in kot doklado k mezdi trdno določen delež podjetniškega kapitala; na ta način dobi navadno pravice in odgovornosti poselnika akcij."

V letih od 1829 do 1865 je bilo na Angleškem samo eno podjetje, pri katerem so dobivali delavci delež od dobička. Od tega časa pa je naraslo število teh podjetij na 299, a od teh je opustilo ta sistem že 166. Sedaj je 133 najrazličnejših obratov, v katerih je uveden ta sistem, 55 odstotkov teh obratov je uvedlo delež na dobičku šele v zadnjih desetih letih. V teh podjetjih je zaposlenih 106,189 delavcev, od katerih je 57.3 odstotkov udeleženi na dobičku. Od teh 133 obratov ni nič mapj kakor 33 plinarn s 28,246 delavci. Iz teh števil je razvidno, da trpi sistem udeleževanja na dobičku na precejšnji "umrljivosti." Poročilo pove, da se je opustil sistem v dveh petinah od 166 obratov zarađitega, ker se niso izpolnile nade, s katerimi se je uvedel sistem.

Povprečni delež na dobičku je znašal leta 1911 5 in pol odstotkov mezele, prav toliko je znašal tudi delež v dobi od 1901 do 1911. Žal, da poročilo ne pove, ako so dobivali delavci tudi kraju odgovarjajoče mezele. Ali če bi bilo prav tako, je vendar delež na dobičku kaj borna odškodnina za to, da so se odrekli ti delavci vsem prednostim strokovne organizacije.

Prav očitno je, da je delavčev delež na dobičku le pretkan manever podjetnikov, da plačujejo nižje mezele. Sistema se zlasti oprijemljejo podjetniki, katerim ne uspeva obrat povoljno ali pa, ki imajo malo odporno delavstvo.

Na to kažejo zlasti sledeča dejstva: Niti enega podjetništva s tem sistemom ni najti med izbornim organizirano rudokopno industrio. Več kot polovica od 166 podjetij je opustilo sistem, ker je trgovski promet nepovoljen in ni bilo dobička, da bi ga razdelili. Da je toliko plinarn med podjetji, ki razdeljuje dobiček, je vzrok v tem, da so plinarne na Angleškem monopolizirane.

Da se je sistem obdržal v ostalih podjetjih, je razlagati s tem, ker podjetnik zabranjuje delavstvu, da bi svoje zahteve uveljavljalo. Za to so nam najboljši dokazi sodbe nekaterih podjetnikov, priobčene v vladnem poročilu.

Poslovodja gospe Wantagove, ki ima 5000 akrov obsegaajoče posestvo, piše: "Menim, da je izplačevanje premije glavni vzrok, da nismo imeli nikdar sitnosti z delavci na posestvu." Tvrdka Clarke piše: "Ravnatelji so večinoma zadovoljni s sistemom. Najsrečnejši rezultat, ki smo ga dosegli z vpeljavo tega sistema, je soglasje med tvrdko in nastavljenici. Nikdar se ne čuje o stavekah ali čem sličnem."

Te kapitalistične sodbe so dovolj jasen razlog za to, da angleške strokovne organizacije dosledno odklanjajo sistem deleža na dobičku. Ta sistem je prav tak, kakor sistem onega prebrisane, ki je navezal oslu snop sena tako pred nos, da ga ni mogel doseči, spodbudil ga je pa le k hitrejši hoji.

Iz Hartforda, Ark., poročajo: V rudniku Hartford Valley Fuel kompanija se je dogodila plinska razstrelba, ki je osim rudarjem zaprla izhod iz rudnika. Rešil se je Robert Barr, solastnik rudnika, ki je precej opaljen. Eksplozija se je dogodila na dnu rudnika, ki je 180 čevljev pod zemeljsko površino.

Sanje in sanjači.

Dvoje je glavnih sredstev, s katerimi skušajo nasprotniki uničiti socializem. Eno je nasilstvo, drugo je omalovaževanje. Junaki, ki mislijo na ta način spraviti socializem s sveta, prihajajo pri tem sami s seboj v nepremostljivo nasprotje. Enkrat je socializem nekaj groznega, nekaj kakor tisti požar, o katerem so stari pogani mislili, da uniči svet. Drugič pa je to igrača "majhnih ljudi, ki bi radi bili veliki." Enkrat je socializem najnevarnejše gibanje, ki ogrožava ves sedanjí svet z "njegovgo kulturo," drugič ni vse skupaj nič drugega, kakor prazne sanje dremajočih sanjačev, ki se po svoji naravi nikdar ne morejo uresničiti.

"Samo sanje, ki jih človek, ko se prebudi, pove tovarišem, in potem zopet zaspi." Toda dokazi omogočajo socializmu, da vrnejo kapitalistom in njihovim somišljenikom, da so oni sanjači, ker z izkoriščanjem velikih mas človeštva, katere so prisiljene živeti v revščini in pomanjkanju, ne žele izpremembe obstoječega sistema in mislijo, da se ta izprememba res lahko zadrži.

"Nič ni stalnega razven prememba," tak je vesoljni zakon narave, kakor nas uči znanost. Solnce, zvezde, planeti, življenje v vseh svojih formah od najnižjega živečega bitja do človeka; vse človeške naprave, vlade, religije, zakoni morale, ženitev, vse je podvrženo zakonu evolucije. Vse to vidimo v različnih dobah njih obstoja. Naš solnčni sistem, ki je imel svoj začetek kot velika premikajoča masa nekje v vesoljstvu, se je zaradi privlačne sile svojih posameznih delov skrčil v veliko gorečo celoto ali solnce; naša zemlja, ločena od te prvotne mase ali solnca in prehajajoča skozi različ-

ne dobe stvarjanja in ohlajevanja, se je neprestano spreminjala. In življenje samo, ki je imelo svoj začetek v malem enostaničnem bitju, dvigajoče se skozi mirijade živalskih vrst, se nam kaže v najrazličnejših podobah. In človek? Ali je on ostal neizpremenjen odkar je, pol človek, pol žival, zapustil drevesna prebivališča svojih prednikov?

Gledajoč nazaj preko panorame, katero razgrinja znanstveno preiskovanje pred našimi očmi, vidimo bitje, katero bi težko imenovali človeka, brez orodja razven gorjače ali kamna; brez prebivališča razven onega, katero mu je ustvarila narava; brez vlade, razven pravice močnejšega; brez revne, razven strahu pred nerazumljivimi naravnimi silami. Vidimo to bitje, kako dela prve slabotne poskuse, da premaga naravo. Vidimo, kako začenja delati in rabiti ogenj za pripravljanje svoje hrane. Vidimo njegov prvi lok in strelco. Vidimo, da vodi vsaka iznajdba, vsaka zmaga nad naravo naprej do druge. Istočasno z njegovim bolj zamotanim življenjem prihaja razvoj možganov. Njegove bolj zamotane okoliščine ga prisilijo misliti in razvoj možganov skupno z njegovimi prvimi pridobitvami ga vodi naprej, hitreje in hitreje, iz divjaštva v barbarizem in skozi različne dobe barbarizma do civilizacije. Njegova vlada, ako jo hočemo tako imenovati, se začenja s priprostim načinom voditeljstva ter se razvije v bolj zamotan sistem vlade, utemeljene na krvnem sorodstvu in družni lastnini. S povečano kontrolo proizvajajočih sil je prišlo večje bogastvo, katero je zlomilo vladno združeno in ustanovilo vlado, ki je priznavala lastninske pravice posameznika. Njegovo dru-

žinsko življenje, ki se začenja z ženitvijo oseb ožjega krvnega sorodstva, prehaja skozi različne stopnje do mnogoženstva in na zadnje do enoženstva. Njegova vera, ki ima začetek v čiščenju vsake neznane in nerazumljive naravne sile, prehaja v čiščenje enega samega najvišjega bitja, kateremu pripisuje vesoljno moč.

Prihajajoče do časa novejšje zgodovine, sledimo ekonomskemu razvoju človeka od suženjstva do fevdalizma in do kapitalizma. Pri tem pazimo, da ima vsak teh sistemov produkcije drugačne pojme o vladi, morali in veli. Lahko opazimo, da je suženjstvo rodilo suženjsko vero, fevdalizem fevdalno cerkev, s kapitalizmom pa prihaja doba reformacij in konec absolutne vlade. Vidimo kapitalizem sam prehajati skozi različne forme razvoja: od enostavnega dela in od tega naprej do današnje velike industrije. In celo danes opazujemo, kako se velike industrije družijo v truste in monopole. Vidimo kontrole narodovega življenja, koncentrirano v rokah par ljudi. Vidimo, kako so mnogi odvisni od te oligarhije bogastva v svojih življenjskih potrebščinah. Vidimo, kako uživa mali odstotek ljudstva bogastvo, nakopičeno tekom stoletij. Vidimo, kako se na milijone ljudi bori za borno ekstenzo v dobi, ko sta človeški razum in njegova naravna moč iznašla način, da se lahko zadosti potrebam vseh.

In tukaj pravi kapitalisti in njih somišljeniki, da se moramo ustaviti.

Skozi dolga stoletja so se človeške naprave spreminjale in izpopolnjevale. Skozi neprestano spreminjamo smo danes dospeli do dobe v našem ekonomskem življenju,

katera kupiči bogastvo v naročje neznatne peščice ljudi. In ta mali del ljudstva se dviga in, kakor moderni Jozua, ukazuje silam, katere so delovale skozi vso preteklost: "Stojte!"

Kdo so sanjači? Ali socialisti, kateri pravijo, da se bo človeška duša razvijala v bodoče, kakor se je doslej in da mora socialna produkcija, ki eksistira danes, voditi do socialne razdelitve? Toda kapitalisti še vedno vpijejo: "Solnce stoj — da požanjemo mi svoje dohodke."

Interesi delavstva, ki se bojuje za svojo osvoboditev, so pravzaprav interesi človeštva. Boj proletariata je zgodovinska naloga in njegov cilj ne more biti nobena utopija, nobena fantazija, ampak le to, kar izhaja nujno iz razvoja samega. Proletariat je na vsezadnje le orodje zgodovine, ki koraka po potih nujnosti. Socializem ne modruje, kakšni smotri bi se dali izumiti, da bi bili čim lepši, temveč le označuje pot, po katerih se najbolj pride do ciljev, ki so neizogibni, ker jih določajo neizpremenljivi zakoni razvoja.

Stari Slovani so bili nedvomno demokratičen narod. Bili so celo komunisti. Ali je torej slovansko siliti narod pod kakšno krono?

Kje je narod na svetu, ki bi mogel reči, da ima sam svojo kulturo? K večjemu bi se to moglo priznati onim "divjakom", katerim odrekajo sploh vsako kulturo.

Ali ste zapazili, da Vam je, ali da Vam bo v kratkem potekla naročnina?

Kultura preteklosti in bodočnosti.

TEHNIKA IN KULTURA.

Bili so časi, ko so kraljevske hiše predle in tkale in prale perilo. Palača kralja Dagoberta ali Chlotarja je bila za naše pojme uborna hiša, v kateri ne bi maral Rockefeller ali Krupp stanovati niti teden dni. Krmečljave lončene brljavke, slabše od laterne nočnega čuvalja v kakšni zakotni vasi, so za silo razsvetljevale sobe velikašev in plemenitašev. Goreča trska je bila dolgo to, kar je dandanes svetilka, smolnata baklja pa je bila imenitna iluminacija.

To je bil velik napredek, če si pokličemo v spomin, da so bile dolge dobe, ko človek ni poznal ognja.

Če se je mogočen cesar peljal po deželi, so morali zapreči nerodno kočijo, ki je ob deževnem vremenu običajala sredi cestnega blata. Grobe cesarične srajce nekdanjega časa ne bi danes oblekla branjeveva hči. Pisati in čitati ni znal vsak prične; pač pa so imeli kralji in cesarji še v poznem srednjem veku astrologe, so jim prerokovali srečo in nesrečo, zmago in poraz iz konstelacije zvezd.

Drugače je sedaj na svetu. Delavec se danes lahko vozi po železnici in po električnem tramvaju, česar nekdanj ni mogel ne kralj ne cesar. Proletarčevo hišo razsvetljuje plin ali električna žarnica. Kopelj, nekdanj luksuz največjih bogatinov, je danes rudarju in plavjarju neizogibna potreba. Zidarjev sin ve, da se suče zemlja okrog solne; tobačna delavka razume, da se lahko izračuna solnini mrk; ko je bil zadnjič videti Hatleyev komet, niso kranjski kmetje delali testamentov in se pripravljali na konec sveta.

Moderna tehnika je dala življenju tisočere pripomočke, o katerih se ni moglo našim dedom niti sanjati. Kar se je doseglo s paro in elektriko, bi ljudje iz dobe Karla V. smatrali za čudež ali pa za coprnijo. Eksperimenti z Roentgenovimi žarki ali z radijem bi se jim zdeli satanove izkušnje.

Železnice so prepregle skoraj vso zemljsko oblo. Preko nepreglednih zasneženih sibirskih ravnin, preko afriških razgretih puščav hiti lokomotiva in preleti v dnevih daljave, za katere je stara "brza" pošta potrebovala mesece. Oceani niso več zapreke ljudskega zblizanja, gorovja ne morejo kakor večni zidovi ločiti naroda od naroda.

Z milijoni kilometrov žice je omrežena zemlja; v isko izpreminja človeško misel in beseda hiti po njej bliskovito iz kraja v kraj. In že premaguje duh tudi to pridobitev; brzojav hiti po zraku in glas mu sledi.

V solnčnem sistemu ni za astronomijo skoraj nobenega skritega kotička več. Vse so preiskali

ogromni dalekogledi; luna je fotografirana kakor katerasibodi zemeljska slika, izpremembe kanalov na Marsu zasledujemo kakor dela zemeljskega kanala. Mikroskop je razkril bakterije in mikrobo, katerih je na tisoče v kaplji vode, znanost je izsledila njih življenje, navade, ploditev, in našla je načine, da pokončuje škodljivce.

Znanost! Na stotisoče starih in mladih ljudi ji posvečuje svoje duševne sile in prodira globlje in globlje v njeno čudežno kraljestvo. Dan ne mine, da ne bi nova razkritja, nova spoznanja obogatila starih zakladov. Armada učenjakov je večja, mnogo večja, od števila ljudi, ki so včasih znali čitati in pisati.

Vseučilišča, opremljena z vsemi mogočimi pripomočki, služijo razširjanju in poglobljanju vede. Zgodovina človeštva in njegovega bivališča, okrogle zemlje, se preiskuje tja do prvih začetkov; fantastične živali, ki so izumrle, še preden se je prvi človek dvignil na dveh nogah, so nam znane. Homo primigenius alalus, od opice komaj različen človek, je opisan, kakor da živi še dandanes. Njegovo borno orodje iz kamna poznamo; vemo, kako se je razvijalo z njim. V muzejnih imamo natančne modele po jezerih na kolih zgrajenih vasi.

Nobena žila in noben živec človeškega telesa ni več tajnost; iz zdravega telesa pretakajo kri v bolno, ranjena srca živajo; umetno izvajajo življenje iz živalskega plodu.

Knjige, nekdanj z neznanskim trudom prepisane v maloštevilnih izvodih po samostanih, nekdanj namenjene tesno omejenemu krogu izvojnec, preplavljajo danes svet in odpirajo milijonov vrata znanja. Gore bi se zgradile iz časopisov, ki dandanes obveščajo ljudi o zanimivih in nezanimivih dogodkih ter hote ali ne hote zblizujejo narode in pomagajo razširjati vedo.

Priznavamo, da je bil za vse to potreben kapitalizem. Z razvojem tehnike je bil neizogibno združen; moderne mašine so ga porodile, on pa je dajal — v svojem interesu — tehniški sredstva za nov napredek. Za velikanska dela sedanjega časa je bila predkapitalistična doba nesposobna. Kapitalizem je centraliziral sile, ki so bile potrebne za sedanje povzdigo kulture.

Denar je dobil v kapitalistični družbi največjo veljavo in moč. Zbran v ogromnih bogastvih je lahko dal tehniki dela, znanosti največje naloge, omogočil najboljše podjetja, postavil Veliko na mesto Malega.

SOCIALIZEM IN KULTURA.

Vse ima svoj čas. Pomlad se mora umakniti, kakor prihaja poletje; to pa ne more preprečiti jeseni in jesen ne zime.

Človek se rodi kot dojenček, razvija se kot

otrok, postane mladenič ali dekle; ali leta se ne ustavi. Doba moštva in ženstva je nova etapa, in potem pride starost in smrt. Zemlja, ki bi se človeku zdelo tvorba za večnost, solnčni sistem s svojimi planeti in trabanti je nekdanj nastal in enkrat ga bo konec.

Kakšna kratkovidnost more verjeti, da je v tem večnem izpreminjanju, kateremu je podvrženo vse, najmanjše in največje, prav na zemlji nekaj stalnega in da je ravno kapitalističnemu sistemu določeno večno življenje?

Kapitalizem je bil lptreben, ko je prišel njegov čas. Naparam fevdalizmu je bil to napredek. Ali kakor je minilo vse, mora priti tudi njegov konec. In kakor je vse dobro o pravem času, pa postane slabo, kakor se izpremene razmere, tako postane tudi družabna oblika škodljiva, kadar se preživi.

Kapitalizem je povzdignil kulturo. Nikogar ni med pametnimi ljudmi, ki bi to tajili. Socialisti niso nikdar pihali v rog najzadnjakov, ki bi radi premagali kapitalistično sedanjost s srednjeveško preteklostjo. Naši pogledi so obrnjeni v prihodnost.

Ali če je kultura neprestana hoja človeštva navzgor, ako se je naše pleme, odkar se je ločilo od ostalega živalstva, neprenehoma duševno dvigalo, tedaj more le obžalovanja vredna zakrnjenost in ozkosrčna sebičnost trditi, da smo ravno sedaj na najvišjem vrhuncu, odkoder ni nobene stopnje več navzgor.

Kapitalizmu priznavamo zaslugo, da je mogočno izpremenil pojme o kulturi. Seveda ni tega storil zavedno; "duša kapitalizma" ni bila v tem, ampak učinki gospodarskih zakonov. Napredek, dosežen v kratkem času, je pa pokazal tudi ljudem, ki težko verujejo v realnost, da je mogoče še veliko večji napredek kulture, ki ga kapitalizem posledje ne more več pospeševati, ampak ga le ovira.

Največja disharmonija sedanje kulture je ta, da je njena stavba zgrajena v silno višavo, ali na najtesnejši podlagi. V časih, ko so bili tudi med kralji analfabeti, ni bilo nič hudega, če tlačan ni znal podpisati svojega imena. V dobi, ko največje biblioteke ne obsežejo vse človeške znanosti, je za delavca prokletstvo, če so mu za vse življenje zaprta vrata vede in spoznanja. Ko ni bilo zoper kugo drugega sredstva kakor procesija, je bil grof njena žrtev kakor hlapec. Za naše stotletje je sramota, da umira na stotisoče delavcev za jetiko, le zato, ker so siromašni. Ko je bila higiena nenasilna skrivnost, ni bilo mogoče škofa obvarovati nalezljivosti; danes vemo, kakšno mora biti človeško stanovanje, koliko mu je treba počitka, razvedrila, toalete, pa bomo šele tedaj

lahko govorili o kulturi, kadar jo bo mogel uživati slednji človek.

Povsod je organizirano delo plodnejše od anarhičnega. Kapitalist zahteva red v tovarni, ker ve, da pojde vse narobe, če bo vsako delo po svoji glavi. Mala podjetja se združujejo v kompanije in truste, ker vedo, da je delo po velikem, obsežnem načrtu obsežnejše.

Kultura pa je zadeva veliko večjega kroga, nego je najmočnejši trust. Kultura je stvar vsega človeštva. Ne le, da je dobiček, ki ga prinaša, največji tedaj, če ga daje vsem ljudem, tudi njen razvoj mora biti tem mogočnejši, čim večja je množica, ki sodeluje v njem.

Ali kulturno delo je dandanes neorganizirano; majhni peščici daje svoje plodove in nepopolna je četa, ki ga opravlja. Visoka je kultura; široka ni. Podobna je v oblake segajočemu, ali šibkemu stebriju iz marmorja, zasajenemu v blato in vedno se majojočemu. Od časa do časa prihajajo krize, reakcije, atavizmi, da plane smrti dvom o moči in vrednosti vse te kulture. Barbarov se mora polastiti zavist, če vidi divjstva evropske vojne.

Socializem pomeni organizacijo človeške družbe, doslej anarhično upravljane, anarhično živeče. V najpopolnejši organizaciji družbe je pa najtrdnjša in najširša podlaga kulturnega dela. Socializem hoče organizirati človeško družbo, da bo imela zanesljiv pregled vseh materialnih in duševnih potreb; tedaj šele se bo moglo delo organizirati in urediti tako, da bo lahko zadostilo vsem potrebam, ne da bi koga obremenilo bolj nego zahtevajo interesi splošnosti.

Socializem hoče organizirano družbo ne le za to, da ne bo treba človeku kruha stradati, ampak zato, da bo v vsakem oziru lahko človek. Kadar ne bodo armade industrijskih tlačinov delale za spekulacijo posameznikov, za prenapolnjena skladišča, za konkurenco, ampak za porabo družbe; kadar se ne bo na milijone robotnikov vsak dan upelalo do mrtvega; kadar bo vsakemu človeku po opravljenem delu ostalo dovolj časa za počitek in razvedrilo in si bo človek ohranil poleg telesnega zdravja duševno čistost, odo kulturne potrebe novega ljudstva neznansko velike; v njem bo tudi zadostna sila, da jim zadosti. Če bo ubita skrb za vsakdanje življenje, za uboren košček kruha, za čunjo na telesu, bo osvobodeno na tisoče danes uklenjenih moči, oživljenih na tisoče potlačenih, udušenih talentov, kulturi privedenih na tisoče novih, sposobnih, veselih delavcev.

Socialistična družba je kulturnejša od kapitalistične. Socializem je pogoj "bodoče", višje kulture. To je največja opravila socialističnega stremjenja in socialističnih bojev.

Spoznavanje -- vir socializma.

Socialisti se niso nikdar ukvarjali s prerokovanjem v tem smislu, kakor so pogostoma hoteli kratkovidni ljudje, ki so na primer vpraševali o tisočeri podrobnostih, o katerih naj bi se jim natančno pripovedovalo, kako bodo urejene, ako se ustanovi socialistična družba. Včasih so takim modrijani mislili, da so spravili socialiste v strašno zadrego, če so na primer vpraševali, kdo bo hodil v socialistični družbi v realno, kdo pa v gimnazijo, ali kdo bo delal klobuke in kdo sadil krompir, ali pa kako bo urejena pravica potovanja na železnicah in ladjah. Ker niso dobili odgovora na take otročarije, so si domišljali, da socialisti sploh ne morejo odgovarjati na vprašanja o socializmu in sami sebi so se zdeli kot triumfatorji, ki so pobili rdečega zmaja.

V resnici je bila njihova slava popolnoma brez cene. S takimi vprašanji se ne dokazuje nič drugega, kakor popolno nerazumevanje socializma. V naših časih, ko silijo socialna vprašanja boljbolj na površje in ko postaja socializem realna moč, pa ni tako neznanje noben povod za baharjivo.

Kdor ima le količkanjski zmisel za socializem, ostaja s takimi vprašanji doma; socializem namreč ni nauk o drobnarijah bodočega življenja, ampak spoznavanje temeljev, na katerih bo osnovana prihodnja družba — ne po volji posameznih ljudi, ampak po volji železnih zakonov razvoja. Če hočemo, da naj solnce izpremeni svojo pot v prostoru in se zemlja začne na drugačen način sukat, ker mi ne ugaja sedanja menjava dneva in noči, pa bi rad dosegel dvajset ur dneva in le štiri ure noči, sem norec. Če so pa ljudje v preteklosti opazovali astronomične pojave, jih beležili in naposled sestavili cel koldar, po katerem jim je bilo mogoče prilagoditi svoj način življenja toplejši in hladnejši dobi, časom s krajšim in časom s daljšim dnevom itd., ne da bi bili vsak dan izpostavljeni najhujšemu presenečenju, tedaj je bilo to koristno in praktično delo.

Prav tako tudi socializem ne misli na to, da bi iz kakšne spekulacije vrgel sedanji svet s svojega tira in mu predpisal novo pot, katero si je kdo izmislil za pisalno mizo; ampak kakor so astronomi študirali zakon teže in njega učinek, pa po tem spoznali, kdaj bo dan najdaljši, kdaj najkrajši, kdaj mora mrkniti solnce in kdaj luna itd., tako študira socializem zakone družabnega razvoja, da spozna, kam nas vodi pot tega razvoja.

Če ne odgovarja socializem na vsa radovedna vprašanja o podrobnostih, ni to dokaz njegove slabosti. Taka prerokovanja enostavno niso njegova naloga; in njegov odgovor je popolnoma pravičen, kadar se glasi: Kadar se ustanovi socialistična družba, bodo ljudje tudi imeli možgane in jih bodo rabili. Temelj njihove družbe bo tak, kakršen bo moral biti; ta temelj lahko spoznavamo še sedaj. Skupna lastnina proizvajalnih sredstev bo glavno načelo socialistične družbe — ne zato,

ker je taka "kaprica" socialistov, ampak za to, ker ni nobenega drugega izhoda iz sedanje gospodarske anarhije. Podrobnosti si bodo pa ljudje uredili po tedanjih potrebah s pomočjo svojih možganov. Oni ne bodo leta 1950. vpraševali, kaj smo jim mi predpisovali leta 1918., temveč bodo reševali svoja vprašanja po razmerah, po potrebah in po možnostih svojega časa.

Ker vemo, da se ne bo nihče menil za naše predpise, smo pa dovolj previdni, da ne delamo takih predpisov. Z drugimi besedami: Socializem

UTRINKI.

Iz Amsterdama poročajo: Nemčija pobira zadnje moške sile v armado. Celotno munijske tovarne so iztrebljene. Tovarne za izdelovanje železniških vozov v Kelmorajnu in Muelheimu so zaprle, ker ni ostalo dovolj delavskih moči za obratovanje. V tovarnah za barvila in strelivo v renakem okrožju so ostale le žene in dekleta. Pobrali so tudi pohabljenec in ranjenec, ki so za silo ozdravili.

Neki Holanec, ki je prišel v petek iz Nemčije, je govoril s nemškimi vojakom, prišedšim z zapadne fronte. Vojak mu je pravil, da se izgube nemške armade splošno sodijo na četrtil miliona mož. "Nihče med nami ve čne verjame, da bo naša armada kdaj prišla v Pariz," je dejal vojak. "Sovražne strojne puške in topovi nas enostavno kosajo na tla. Na enem mestu so Francozi naredili jez iz nemških trupel, ki je bil visok kot največji človek." — Žene v Nemčiji postajajo histerične, ko se širijo vesti o silnih izgubah.

Iz Washingtona poročajo: Grožnja Nemčije, da bo potopila španske ladje, ki vozijo blago iz Amerike, in nemška propaganda v Španiji je povzročila akutno krizo med zadnjo in Združenimi državami. Ameriška vlada je sklenila pogodbo s Španijo, v smislu katere bi imela ameriška armada v Franciji dobiti gotove potrebščine iz Španije in Francija bi dobila finančni kredit. Pogodba je bila podpisana 7. marca t. l., toda danes še ni uveljavljena.

Ameriška vlada bo seveda zahtevala pojasnila in Španija bo morala zdaj pokazati, dali je z Nemčijo ali proti njej, ali je sploh brez moči in nezmožna za izvrševanje mednarodnih zadev.

V berlinskem listu "Zukunft" piše znani Maksimilian Harden:

"S kakšno pravico govorijo vsenemci in vsi ostali junaki z jezikom, ki hočejo vojno za vsako ceno, da bo Anglija premagana? Zakaj se lažejo ljudstvu?"

Submarine so res dosegle toliko, da angleški hoteli ne servirajo več mesa za zajtrk in da popoldanski gostje dobe zdaj eno unčo namesto pol funta čaja; doseglo so tudi, da je neka stara

se ne ukvarja z neplodnimi prerokovanji in ne nastopa v vlogi kakšnega modernega Elije.

Iz tega dejstva bi nekatere modre glave zopet rade izvajale napačne sklepe, naravnost nasprotno onemu, ki zahteva od socializma natančen opis vsake bodoče kuhinje in vsakega kokošnjaka. Ti drugi prijatelji špekulirajo, da je socializem neke vrste fatalizem; po tem bi morali socialisti opustiti vsako praktično delo, se zadovoljiti s tem, da napovedujejo prihod "tisočletnega kraljestva," in prepustijo razvoj "samemu sebi."

devica v Doverju plačala pet funtov šterlingov denarne kazni, ker je z mlekom in piškoti hranila svojih štirinajst pudelnov — ampak zaradi vsega tega se še ne podira Anglija! — Čus je, da dobe naši vojni hujskači nagobčnik."

Združene države so v sporazumu s Portugalsko ustanovile mornariško postajo za varstvo ladij v Atlantiku in na potu v južne kraje.

Izkreali so že topove za utrdbe. Oporišče bo služilo ameriškim potapljačam, razruševalcem, drugim majhnim ladjam in letalom.

Iz Petrograda poročajo, da obstoji med nemško in finksko buržvazno vlado tajna pogodba, po kateri ima Nemčija pravico držati svoje bojne ladje v finskih lukah. Oskar Toli, komisar finskih boljševikov, je izjavil v Petrogradu, da hoče Nemčija odrezati Rusijo od Baltičkega in Ledenelega morja. "Nemčija namerava dobiti kontrolno na Finskem, kakor je storila v Ukrajini," je dejal Toki, "kakor hoče s pomočjo bele garde vzeti ruske luke ob Baltičkem in Arktičnem morju."

Nemške in buržvazne finske čete se bližajo Helsingforsu. Boljševiški rdeča garda se pogumno brani, tpa sovražnik je v veliki premoči.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Grška dobi \$44.000.000 posojila, kakor hitro grški parlament pooblasti svojo vlado, da ga najame.

Kredit je bil aranžiran v Parizu po Oscar T. Crosbyju, pomožnem zakladniku na medzvezniškem posvetovanju.

Grška je zadnja država na strani zaveznikov, ki dobi posojilo od Združenih držav. Rumunski je bilo že pred več meseci dovoljenih \$6.666.000 kredita, \$5.000.000.000 je imelo biti izplačanih za Rusiji. Vsaled padea Kerenskijeve vlade ni bil denar izročeno, ampak je bil vrnjen zakladništvu. Položaj na rumunski fronti je sedaj tak, da o tem posojilu še ni izrečena zadnja beseda.

Iz monarhij silijo narodi v republiko. Iz republike ne silijo v monarhijo. Čemu torej ustanavljati nove monarhije?

Ravno tako tudi ne bi smeli ziniti nobene besede o jutrnjem dnevu, kajti "kar pride, to itak pride."

Ta filozofija ni niti za cent več vredna od prve. Socializem ni nikdar smatral ljudi za slepo orodje kakšne skrite Usode, ampak za živa bitja s čutom in razumom. Človeku se ne more priznati tisto božanstvo in tista božanska moč, ki se izraža v besedah, da je "vsak svoje sreče kovač." V resnici so razmere močnejše od njega in če mu razmere ne dovolijo sreče, tedaj lahko kuje noč in dan, pa si je ne bo nikdar izkoval. Teda če odmetava socializem to brezumno poveljčevanje človeka, mu priznava vso tisto moč, ki jo v resnici ima.

Današnji človek je plod tistih razmer, ki so bile pred njim in ki so še sedaj na svetu. Ampak ta človek ima sposobnosti in zmoglosti, ki mu omogočajo, da vpliva do gotove meje na bodoči razvoj in pomaga popravljati, kar je slabega. To ni noben fatalizem in nobeno prekrizavanje rok, temveč delo.

Če sem velik ali majhen, močan ali slab; bele ali rjave polti, ni odvisno od mene. Tak sem, kakršen sem. To se pravi, da sem plod razmer. Prav tako ni bilo odvisno od mene, če sem prišel v bogati ali v revni hiši na svet; od mene ni odvisno, da je bila družba kapitalistično urejena, ako sem prišel vanjo.

Ampak kakršenkoli že sem, imam nekaj duševnih in telesnih moči. Te lahko porabim, ne le zato, da povečavam kapitalistično bogastvo kot topoglav hlapec, ampak tudi da spoznam, kakšne so bile razmere doslej, to se pravi, zakaj sem sedaj v prokletem položaju, ampak da tudi nadalje spoznam, kako bi se te razmere zboljšale oziroma izpremenile in da sodelujem pri tem izpreminjanju ne le kot mrtev instrument, temveč kot misleč, živ, v gotovo močjo obdarjen človek.

To pomeni, da je socializem praktično in pozitivno delo. In vsi, ki žele za vse človeštvo in za svoj delavski razred boljše življenje na tem svetu, so dolžni sodelovati pri tem delu.

To delo zahteva tudi nekaj, kar zamenjava kratkovidneži pogostoma s prerokovanjem. Treba je opazovati vse dogodke današnjega dneva, da je mogoče po njih spoznavati in sklepati, kaj prinese jutranji dan.

Kdor se v sedanjih časih malo potruji s takim opazovanjem, pa lahko spozna, da preživljava naš svet ogromen preobrat, v katerem se ne izpremeni le nekoliko deželnih mej, ampak ki sega do korenin vsega družabnega življenja. Prav vsled vojne se vrši mogočen socialen preobrat in na obzorju se prikazuje vsem jasnim očem zarja socializma. Resni državniki, ki niso socialisti, spoznavajo ta znamenja; tem bolj je jim mora spoznavati delavstvo. Iz tega pa mora tudi izvajati njegove posledice, ki ne pomenijo nič drugega, kakor vstop v socialistične vrste in zavedno delo za bodočnost, ki se javlja v svetlih žarkih.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.
GLAVNI URAĐNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1008 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIC, 634 Main St., Johnstown, Pa.
2. Pom. tajnik: ANDREJ VIDRIK, 170 Main St., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP SELB, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, E. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERMAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANK TEROPCIC, E. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Členjena društva, oziroma njih uradniki, so ljudno prosi poslati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštne, Express, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovijo: Blaz Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika. V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kakšne pomanjklivosti, naj to nemudoma naznani uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

O gozdovih.

Zanimivo e znati vzroke, zakaj gre gozdna meja zdaj višje, zdaj nižje. Na višino gozdne meje namreč ne vpliva samo en faktor, ampak je višina gozdne meje produkt prav različnih večinoma klimatičnih faktorjev.

Povsod tam, kjer so v Alpah večje skupno v značno višino štrleče gorske mase, višina gozdne meje poskoči. Potom različnih raznovrstnih statističnih datov se je pokazalo, da se vzdiguje gozdna meja sorazmerno, kakor se vzdigujejo Alpe same od periferije v notranjost, vendar se vzdigujejo gore za trikrat toliko, za kolikor se vzdigne gozdna meja.

Tudi temperatura vpliva na gozdno mejo; tam, kjer gozdna meja ni zavarovana, gre primeroma nizko in ima visoko srednjo značno temperaturo, v zavarovanih krajih pa se gozdna meja visoko dvigne in doseže prav nizke značne temperature. Srednja temperatura dobe, ko drevje raste (to je od meseca maja do septembra) znaša 8.26 stopinj Celzija. Izoterm 8.26 stopinj Celzija gre tam, kjer je lega gozda nezavarovana nad gozdno mejo, v zavarovanih legah pa pade pod njo.

Na samem stoječe gore imajo nizko ležeče izoterme, in tudi gozdna meja gre nizko. Obe črti se dvigujeta, bolj ko gremo v notranjost gora. V globoko zajedniti dolin naših najvišjih skupin dosežejo izoterme in črte gozdne meje najvišje točke. Različni razlogi pa pokažejo, da vplivajo poleg značne temperature še drugi klimatični faktorji na višino gozdne meje, to so posebno različni hidrometeori in vetrovi.

Na podlagi statističnih podatkov se je pokazalo, da množina dežja pouniže gozdno mejo. Čim več pade dežja, tem nižje leži gozdna meja. Svota padavin ima velik pomen, pokaže namreč, da tam v vzhodnih Alpah, kjer pade veliko padavin, tudi šestkrat dežuje, zato je tu nebo večkrat po oblačeno, ti kraji imajo torej manj sonca, solnena svetloba pa zopet vpliva na rastlinstvo.

Tudi sneg vpliva na gozdno mejo. Vegetativno življenje drevja se prične v trenutku, ko sneg pod njim skopni, ter se konča, ko sneg zopet zapade. To dobo, takozvano aporno dobo moremo izračunati. Neki pisatelj izračuna dobo na 107 dni (toliko časa je treba, da naredi drevo novo letnico), toliko časa tudi ne sme ležati sneg ob gozdni meji, ako naj drevje sploh uspeva. Dokaže pa, da je ta doba ob gozdni meji 1—1½ mesec daljša kot 107 dni. Gozd bi mogel torej glede aporne dobe uspevati tudi 300 metrov višje. Tu se pokaže, da imajo obrobne skupine Alp deležje snežne plasti in zato krajše aporno dobo, kakor skupine v notranjosti Alp, in v resnici gre gozdna meja v obrobni skupinah nižje kakor pa v centralnih.

Končno vplivajo na gozdno mejo tudi ledeniki. Sneg in led nižje značno temperaturo dotičnega kraja, ta pa vpliva zopet na goz-

dno mejo. Ako se ledeniki končajo v bližini gozdne meje, opažamo prav lepo, kako tudi gozdno mejo potisnejo navzdol.

In slednjič vpliva na gozdno mejo še veter. Mnogostevilne suhe veje na onem kraju, kjer je drevje vetru izpostavljeno, kažejo, da veter drevje naravnost mori in uničuje. Ker drevje v višinah slabše uspeva, je manjše, in da se laže brani vetrovom, se stisne skupaj. Gozd se zato ne konča s posameznim visokodebelim drevjem, ampak drevje je nizko, se tišči skupaj in se naenkrat konča. Tako se konča gozd v onih pogorjih, kjer gore le malo štrle nad gozdno mejo. V visokem pogorju pa se gozd konča drugače. Gozd postaja redkejši, pašniki se večajo, kmalu stoji le še posamezne skupine dreves skupaj, končno izginejo tudi te in le posamezna debla kipe kvišku ter krasijo planinske pašnike. Gotovo imajo oni deli, ki so zelo vetrovom izpostavljeni, tako n. pr. prelazi ter izhodi dolin, ravno vsled vetrov gozdno mejo nižje, kot bi jo drugače imeli.

Gorenja gozdna meja je prav gotovo odvisna od treh faktorjev: temperature, padavin in vetrov; v kakšni meri pa vpliva vsak teh faktorjev, to naj dožene prihodnost. Čim več tozadevnih opazovanj bomo imeli, tem hitreje in natančneje bomo spoznali tudi vpliv teh treh faktorjev na gorenjo gozdno mejo.

Vpliv množine dežja na višino gozdne meje bomo dognali, ko bomo imeli dovolj meteoroloških opazovanj; želje meteorologa in geografa so tu skupne, več meteoroloških postaj posebno višje v gorovju.

Vpliv vetra doženemo, ako bomo lahko primerjali različne skupine, ki so približno enako masivne in imajo enake toplinske in padavinske razmere. Treba pa je take posamezne skupine, kolikor se le da, natančno raziskati.

Ob gozdni meji je treba natančno raziskavati glede temperature gorenjih zemeljskih plasti. Dognati je treba, kako vpliva na temperaturo gornjih plasti različna lega, ali leže proti severu ali jugu, višina itd. Treba je iskati podatkov, ali je bila gorenja gozdna meja vedno enako visoka, ali se je zvišala ali znižala.

Velikega pomena je, ako dožene gorenjo mejo žita, sadnega drevja, trte itd. In ko smo enkrat vse to dognali, potem nam bo lahko dognati, od kakšnih različnih faktorjev in v koliki meri od vsakega posameznega so te višinske meje odvisne.

Iz Philadelphije, Pa., poročajo: Enoindvajset podjetnikov, članov Tile, Grate and Mantel družbe, je bilo spoznanih za krive, da so kršili Shermanov protitrustni zakon. Vsak je moral položiti \$1,000 poroštva, ker so vložili priziv.

Obtožnica jim očita, da so bojkotirali podjetnike, ki niso člani podjetniške organizacije.

Socialistične teorije.

(Konec z 2. strani.)

obrnil k velepodjetju. Pošlje a mu svoje najenergičnejše in najinteligentnejše rodbinske člane, tako da delajo v malem podjetju le še stari in otroci, da s tem malo podjetje najjasnejše kaže svojo novo funkcijo v kapitalistični eri, ko produciira nove delavce in shranjuje one, ki so postali odveč.

Nale industrijalno, marveč tudi poljedelsko proizvajanje na veliko, potrebuje čimdalje bolj one rezervne armade, ki mu jo daje proizvajanje na malem; da, celo poljedelsko proizvajanje na veliko je potrebuje še bolj kot industrijsko. Ena onih okolištin, ki ga stiska v nasprotju s poslednjimi, prihaja od tod, ker izpreminja nova tehnika, zlasti razdelitev dela in uvedba strojev, poljedelstvo povsod tam, kjer se po kapitalistiško obdeluje, čimdalje bolj v sezonsko delo, ki v gotovih dobah potrebuje večjih delavskih mas, v gotovih pa zopet malo. Odtod je torej pri veleposredniških potrebah po delavcih, ki bi bila pa še večja brez rezerv in male kmetije, zlasti na vzhodu Nemčije in onstran njenih mej, odkoder prihajajo v velepodjetja vsako leto željno pričakovane delavske moči kot potovalni delavci. Brez tega prebitka delavskih moči, ki jih dajo mali kmetje, bi bilo poljedelsko proizvajanje na veliko v Nemčiji še v veliko večji stiski nego je. V toliko je torej pri današnji organizaciji produkcije proizvajanje v malem za napredek poljedelstva neizogibno potrebno; ne kot tehnično premočnejši konkurent velepodjetja, ampak kot najbolj zanesljiv in najbolj izdaten liferant proletarecev za veleposredstvo. Veleposredstvo izkuša celo samo umetno ustvarjati mala podjetja, da bi moglo dobiti še več proletarecev.

Tako vidimo, da koncentracija kapitala sama zopet rodi in pospešuje potrebo po pomnožitvi malih podjetij.

Ali je pa s tem socialistični program priveden ab absurdam, ker govori o neizogibnem propadu proizvajanja v malem? Ne in ne! On obravnava le propad onega proizvajanja v malem, "čegar podlaga je zasebno lastništvo delavčeve nad proizvajalnimi sredstvi".

To pa ne velja, kakor smo videli, za novo proizvajanje v malem, čegar najvažnejša produkcijska sredstva ima baš kapital v posesti. To novo proizvajanje v malem je povsem proletarska tvorba katere svoji izgublajo tem dalje bolj interese na zasebnem lastništvu proizvajalnih sredstev, čimdalje bolj prihajajo v enako razredno nasprotstvo kot medzni proletarijat. Ako je staro in s tem tadaljejejačor-čkašno etaqin shrdlu asin proizvajanje v malem tvorilo najtrajnejšo trdnjavo zasebnega lastništva proizvajalnih sredstev in s tem kapitalizma, tvori novo element proletarskega nasprotstva proti temu zasebnemu lastništvu in s tem tudi proti kapitalu.

Ker so v novem proizvajanju v malem delujoči delavci bolj izolirani, potlačeni in bolj pre-

obloženi z delom kakor delavci v velepodjetju (v veleproizvajanju), ker jim njihovo gospodarsko stališče ni tako enostavno in jasno, kakor pravim medznim delavcem, zato jih je veliko težje organizirati ter jih pripraviti do tega, da bi se zavedali svojega položaja.

Delavci novem proizvajanju v malem morejo, če nanese prilika celo zadrževati kot stavkokazi in konservativni volilec emancipacijski boj proletariata, nikjer pa ne morejo več tvoriti elementa, na katerega bi mogel kapital trajno ustanoviti svoje gospodstvo. Prej ali slej jih poženo razredni interesi na stran bojujočega se delavstva.

Staro, iz zlate dobe rokodelstva podedovano proizvajanje v malem je tvorilo eden izmed najtrdnjejših in najpotrebnejših temeljev družbe svoje dobe. Novo proletarizirano proizvajanje v malem tvori pa družabne odpadke, ki so pri danih družabnih razmerah istotako neizogibni kot zločin in prostitucija, ki pa morejo biti prav tako malo zdrav temelj družbe kot sta ta dva.

Novo proizvajanje v malem bo vedno bolj parazitovska tvorba, pripomoč v potrebi, ki le družbo obremenjuje in katere se od nje živičloji radi in lahko odkrižajo, kakor hitro se jim le nudi prilika. Že danes vidimo, kako se pri vsaki prosperitetni dobi trumoma zapuščajo mala podjetja, kakor na deželi tako v mestih. Čim pa si proletarijat osvoji politično moč in možnost, vso produkcijo po svojih interesih, da urdi, bo moral v prvi vrsti skušati odpraviti industrijsko rezervno armado: In to privede do brzega opustošenja malih podjetij (proizvajanje v malem) v večini panog industrije, trgovine in kmetije.

Ni pa bolj napačnega umevanja, kot to, da je socialistično proizvajanje šele takrat mogoče, ko bodo sama mala podjetja (vsa proizvajanja v malem) izginila. Potem bi res ne bilo nikoli mogoče, ker koncentracija kapitala ne bo pustila nikoli, da bi proizvajanje v malem popolnoma izginilo, ampak bo prečesto na mesto starega postavila novo. Odprava teh novih, parazitiziranih proletarskih malih podjetij bo šele omogočena z uvedbo socialističnega proizvajanja. To je predpogoj, ne pa posledica popolnega izginjenja proizvajanja v malem iz vseh gospodarskih poljev, na katerih je postalo tehnično odveč.

Predpogoj socializma ni popolnoma izginjenje proizvajanja v malem iz statistike proizvajanja, ampak to, da se izloči iz proizvajalnih procesov, ki ovladujejo družabno življenje, da se ti spravijo pod oblast kapitala, ki monopolizira proizvodna sredstva in vse koristi njihove naraščajoče izpopolnitve. Da ti predpogoj socializma najrapidneje rastejo, to lahko prime z rokami že danes celo socialisti in politični sleec.

V tem smislu je razumeti nauk marksizma o koncentraciji kapitala. Ako se tako razume, tedaj ni ta princip nikjer v nasprotju s praviimi dejstvi, on celo daje mogočnost, da se popolnoma razumejo.

Tretje posojilo svobode.

Socialistični mestni zastopniki v New Yorku Algernon Lee je dejal v mestni zbornici: "Glasovati proti posojilu svobode bi pomenilo ravnati proti interesom ljudstva vsega sveta, vstevši v to tudi prebivalstvo Nemčije in Avstro-Ogrske."

Na čem se temelji ta izjava? Posojilo svobode ima namen, da se omogoči Ameriki uspešno vojskovanje in znaga nad nemško in avstrijsko avtokracijo.

Vprašanje stoji danes tako: Ali naj zmagata v sedanjih vojni Nemčija in Avstro-Ogrska, ali pa zavezniki in — za nas v prvi vrsti — Amerika?

Tretjega izhoda ni. Nekdanje sanje, da bi se mogla vojna zaključiti brez zmagovalca in brez premaganega, so se razblinile v nič. Razpršila jih je Nemčija, ki ni rekla, ampak je z dejanji pokazala, da hoče zmagati na vsak način. Ako ne zmaga na bojnem polju, hoče zmagati na konferenci.

Pokazala in dokazala je to v Brest Litovsku. Vsemu svetu je danes znana podlost njenega ravnanja napram Rusiji. Izdajalsko postopanje Nemčije se še nadaljuje. Nemške čete se danes bojujejo na Finskem, dasi nima Nemčija vojne ne s Finsko ne z Rusijo. Bojujejo se zato, da "urede" Finsko po kajzerjevih vzorih. Bojujejo se, da zatro revolucijo.

Nemške čete prodirajo v Ukrajini, dasi ima Nemčija mir tudi z Ukrajino in Rusijo. Tudi tukaj prodirajo zato, da potepajo revolucijo in napravijo v Ukrajini nemški "red".

Brezprimerno tolovajstvo, ki ga izvršuje zločinski kajzerizem na evropskem vzvodu, je absoluten dokaz, da bi bil mir z Nemčijo v današnjih razmerah mogoč le za to ceno, da se ji podvržejo vsi narodi in sprejmejo njene imperialistične pogoje.

Obstanek demokracije, napredek demokracije, razvoj demokracije, evolucija iz meščanske demokracije v socialistično je mogoča le tedaj, če se skruši kajzerizem, vrhovni žandar vse reakcije, vsega zatiranja in imperalizma.

Interesi ljudstva vsega sveta zahtevajo, da se svet reši kajzerizma — to je zmisel govora Algernon Leeja.

Tudi interesi nemškega in avstro-ogrškega ljudstva zahtevajo to.

Nemški manjšinski socialisti so glasovali proti miru, ki ga je kajzerjeva banda vsilila Rusiji, ko ga je bila najprej sklenila z izdajniško ukrajinsko buržvazijo. Oni ne morejo odobravati podlega kajzerskega rokovnjaštva.

Nemški manjšinski socialisti so obžalovali, da so boljševiki sklenili mir in Bernstein je dejal, da ovira ta mir nemško revolucijo, ker morajo francoski in angleški socialisti nadaljevati vojno z Nemčijo, dokler ne bo omajana nemška vojaška moč. Oni žele vojaški poraz nemškega milita-

rizma — ne da bi bili izdajalec, ampak ker vedo, da je to pogoj za osvoboditev nemškega ljudstva.

Socialisti v Avstriji in vse nemške narodnosti so v najostrejši opoziciji zoper avstrijsko vlado. Vsi spoznavajo razdelitev Avstrije za neizogiben pogoj ljudske osvoboditve. Poraz ofielne Avstrije je znaga avstrijskih narodov.

Glasovati proti posojilu svobode bi pomenilo ravnati tudi proti interesom ljudstva v Nemčiji in Avstriji — pravi Algernon Lee. In to je resnično.

Za kaj se bojuje Amerika, nam povedo govori predsednika Wilsona. Vojni in mirovni cilji Amerike so merodajni za nas. Na razvalinah avtokracije in imperalizma naj se zgradi družba svobodnih narodov — to je program, kateremu ne more ugovarjati resnična demokracija. Izvršitev tega programa odpre socializem pot do najvišjih ciljev. Nič pa ni danes tem ciljem tako napoti, kakor avtokracija v Berlinu in na Dunaju.

Ta avtokracija se opira na suženjsko dresirane armade. Vanje polaga vse svoje upe. Le s porazom teh armad je mogoče zadeti avtokracijo samo. In Amerika je poklicana, da igra odločilno vlogo.

Za boj potrebujejo Zedinjene države sredstev. Tretje posojilo svobode je namenjeno omogočiti nabavo teh sredstev. Kupiti bond svobode pomeni pomagati Zedinjenim državam do zmage nad avtokratizirano-imperialističnim tolovajstvom; pomeni okrajšati vojno; pomeni reševati življenja ameriških vojakov, naših bratov in sinov; pomeni pospešiti demokracijo in mir, ki ne bo od danes do jutri, ampak ki more potrajati tako dolgo, da odpravi napredujoči socializem zadnje vzroke vojn in utrdi trajen svetoven mir.

Kje je mogoče kupiti bond svobode?

Ako ne poznate drugega mesta, ga lahko dobite v vsaki dobri banki. Sicer so pa v vsakem mestu tudi posebne postaje, ki sprejemajo naročila.

Koliko velja Libert Bond?

Najcenejši bond svobode velja 50 dolarjev. Lahko se pa dobi tudi za 100, 200, 300, 1000 dolarjev i. t. d.

Koliko znašajo obresti tretjega posojila svobode? — Štiri in eno četrtino odstotkov.

Kdo garantira za varnost posojila svobode? Zedinjene države z vsem svojim imetjem in z vsemi dohodki.

Ali se morejo kupiti bondi svobode na obroke? — Da. Tam, kjer jih prodajajo, dajejo tudi vsa pojasnila.

NEVARNOST SOCIALIZMA.

Ne bi bilo vredno pripraviti se z ljudmi, ki jih veže stališče v kapitalistični družbi, da morajo zmetavati socializem, ali pa z onimi, ki sploh niso zmogni, misliti v prostoru dalje kakor od Ljubljane do Zagreba, v času pa od danes do jutri. Ampak tuintam so še ljudje, ki le žive v krivih predsodkih in imajo o socializmu povsem napačne pojme, ker so slišali razlage samo od zakrknjenih nasprotnikov, ljudje torej, ki bi jih dokazi morda vendar prepričali in ki so dostopni pojasnilom. In zato se izplača, razpršiti nekatere krive misli o socializmu in o socialni demokraciji, tembolj, ker smo trdno prepričani, da je za mali slovenski narod naravnost pogoj, da dobi socializem kri in meso.

Nikakor se seveda ne da tajiti nevarnost socializma. Kdaj se je pojavila nova ideja, ki bi ne bila nevarna. Mojzesov nauk, da je le en Bog, je bil nevaren vsem mnogostevilnim bogovom, katerim je praznovorno ljudstvo porazdelilo vse mogoče lepe in nelepe, koristne in škodljive naloge. Jezusovo početje je bilo zelo nevarno trgovcem v tempelnju, pismarjem in farizejem. Galilejeva teorija o zemlji, ki se suče okoli sonca, je bila nevarna antropocentričnemu svetovnemu nazoru. Tako je tudi socializem nevaren. Ampak njegova nevarnost je korist in sreča za človeštvo, ki trpi ob vsem, čemur je ravno socializem nevaren. Saj je tudi koristno, če se pokončajo miši in podgane, bolhe in kobilice ter če se z ognjem v peči uniči mraz v sobi.

Socializem ne obljubuje, da ustvari nebesa na zemlji ali pa, da odpravi smrt. Sploh ne deluje s čudeži. Pač pa hoče urediti razmere človeškega življenja tako, kakor je na zemlji, med ljudmi v določenem času najboljše mogoče.

Seveda je umevno, da mora odstraniti, kar je taki ureditvi na poti. To pa ne more zadeti ljudi, ampak zadene samo razmere in sisteme. Tem je socializem nevaren. A ker so sedanje razmere nevarne človeštvu, je nevarnost socializma ne le koristna, temveč naravnost potrebna, kakor je potrebna sekira v pragozdu, pljng na polju in dinamit v skalovju.

STATISTIKA ATENTATOV V AVSTRIJI.

Poleg stare Rusije ni vladala v politiki nobene dežele sveta taka brutalna vnanja sila kakor v Avstro Ogrski. V zadnjih letih je skoraj dosegla Rusijo, kar je dokaz za višino vulkaničnih strasti, ki rujejo po avstrijsko-ogrskih deželah. Nekaj slik iz let 1912. in 1913. naj ilustrira to dejstvo, v kolikor gre za zgolj politične atentate.

7. junija 1912 strelja trikrat v ogrskem državnem zboru poslanec Kovacz od opozicijske stranke na predsednika Tiszo (Kovacz oproste porotniki 17. decembra 1913.)

8. junija 1912 uprizori Jukić revolverski atentat proti komisarju na Hrvaškem Cuvaju. Cuvaj ni ranjen, smrtnozadet je sekejski šef Hervoić. Atentator ustrelil, preden ga aretirajo, redarja, ki ga zasleduje. (12. avgusta 1912 je Jukić obsojen na smrt, soobtoženi na 30 let težke ječe. Po obsodbi kličejo obtožence: Živele jugoslovanske! Prof s tirani!)

31. oktobra 1912 strelja pravnik Planinšek na Cuvaju, ko ga opazi pri oknu banske palače v Zagrebu. Odda štiri strele, a ne zadene Cuvaja. Potem ustrelil sam sebe.

11. februarja 1913 ustrelil zavratno krščansko socialni delavec Kunshak socialno-demokratskega poslanca Schuhmeierja na Dunaju na severozapadnem kolodvoru, ko se je vračal od shoda. Ustrelil ga "iz maščevnosti proti socialni demokraciji," kakor prizna sam. 20. maja 1913 obsodijo porotniki soglasno Kunshaka zaradi zavratnega umora na smrt. Schuhmeierjeva vdova prosi za zavratnega morileca pomilostitev in sicer iz načelnega protesta proti smrtni kazni. Cesar pomilosti Kunshaka na 20letno ječo.

18. avgusta 1913 strelja dijak Dojčić na kraljevskega komisarja na Hrvaškem barona Skerleca in ga težko rani. (25. septembra 1913 obsodijo Dojčića na 16letno težko ječo.)

V Litomericih ustrelil 17krat

predkaznovani stavkokaški agent Keling organiziranega delavev — meščanski porotniki ga oproste umora . . .

V Gracem strelja stavkokaški Matiš brez vsakega povišja na zapuščini stavkokaških krojačev Kozela. Kljub temu, da prizna, da je imel namen umoriti Kozela, ga oprosti iz političnega sovraštva sedem nacionalnih in kračanskih socialnih porotnikov. Prej so pa odobraval nameravani umor na nekem meščanskem shodu in v nekem nacionalističnem listu.

Potem sledi sarajevski atentat na Franc Ferdinanda in njegovo ženo, ki daje Bercholdu povod za znani ultimatum Srbiji, za napoved vojne in nadalje za evropsko vojno. V tem atentatu je še toliko misterioznega, da ni vse to, kar se je doslej o njem pisalo, še zadnja beseda zgodovine.

To je le nekaj primerov iz zadnjih dveh let. Kažejo tudi, kako vlade izjemnih zakonov, večnih groženj za vojno in večnega oboževanja, vlade, ki kršijo ustavo, plovejo same zopet v blaznost nasilja in pravnostnih zakonov.

DOPIS.

Cleveland, Collinwood, O.

Vigred — je tu. Vse se je prebudilo iz spanja narave k življenju in delavnosti! Celotno zaspano meček, se je prikobilal izpod peči in hiti ven v prosto naravo.

Kako pa ti, delavec — trpin? Kdaj se boš pa ti zbudil? Menda takrat, ko bo listje odpadalo z dreves! V pozni jeseni!

Ne, prijatelj, to se ne sme zgoditi, ampak sedaj je čas za to.

Pred duri je praznik mednarodnega zavednega delavstva "Prvi Maj." Pokaži svojo energično moč, pridruži se vrstam v slavnostni pohod zavednega delavstva, da s tem povečaš trumoboriteljev, da protestiraš proti sistemu, kateri gospoduje in uživa sad tvojih rok! Iztrgaj se iz krempeljev njegove sile.

Imej zavest, da si bitje, katero ustvarja neskončna bogastva, do katerih imaš pravico, da jih uživaš.

Ni s tem še vse opravljeno, da si član in plačuješ mesečne prispevke. Organizacija potrebuje neumorne žrtve; pomagaj z delom, agitacijo za pridobitev novih bojevnikov!

Zakaj kjer je organizacija, tam je delo; ako se delo nadaljuje, je gotov uspeh in s tem je v zvezi stajen napredek, katerega smo vsi deležni.

V delu je rešitev, za katero zastavlja socializem svojo moč.

Lahko trdim, da je v tukajšnji naselbini mnogo rojakov, kateri zamenjavajo idejo socializma z idejo svobodnišnosti. V tem tiči velika razlika. Socializem ti ne brani iti v cerkev, in nikdar ne bo zahteval od tebe te odredbe; to načelo si lahko odmeriš po svojem vatu.

Organizacija ima prostor za vsakega, pa naj pripada kateremu koli narodu.

Na seji social. kluba št. 49 z dne 7. aprila se je sklenilo, da se bodo od sedaj naprej vršile klubove seje ob sledečih dneh:

Prvi petek, zvečer ob 8. in
Tretjo nedeljo v mesecu ob 9. uri popoldne.

Torej prva seja se vrši 21. aprila popoldne, v klubovih prostorih Cor. 15651 and 15605 Waterloo Rd. Prošeni so člani, da se bolj redno udeležujejo seji; klub šteje 84 članov, na sejo jih pride kvečjemu 20.

Sodrug, ako hočemo biti napredni, moramo tudi to pokazati v denarju.

Klub namerava uprizoriti zelo pomenljivo igr "Žrtve kapitalizma." (enodejanka).

V njej je orisana beda in obup — delavskega razreda, in mora zbuditi slehernega delavca. Uprizori se ob priliki desetletnice klubovega obstanka dne 5. maja v Stakičevi dvorani.

Natančnejše podatke bo razvideti iz lepakov in naznanil.

Kor. tajnik, L. Dugar.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Ameriški general March je obdržal konferenco z generalom Vignalom, francoskim vojaškim atašejem. Posledica konference je ta, da pride sem toliko francoskih oficirjev, kolikor jih lahko Fratičja doma pogreši, da bodo večbali ameriške vojske.

Stranka

Meadow Lands, Pa.

Članom kluba št. 182 naznačam, da bo prihodnja seja v novi dvorani, kakor je bilo sklenjeno na zadnji seji. Prosim Vas, da se udeležite te seje vsi brez izjeme, ker imamo več važnih točk na dnevnem redu in bo treba tudi kaj novega ukrepati. Če nas pride le par na sejo, ne moremo napraviti nič ne v prid stranki, ne v prid sebi. Saj vede 4 vedno več kakor dva. S tem pokažemo tudi drugim, da napredujemo s klubom. Se enkrat Vas torej upozarjam, da se udeležite seji bolj pridno, in pripeljite še kakšne nove sodruga, da dosežemo 50 članov. Teda bomo lahko rekli, da napredujemo. Vem, da je precej težko agitirati za socializem, ker je dosti ljudstva, ki ga ne razume in zato se ga boji kakor hudič križi. Tudi meni se je že zgodilo, da je človek mislil, da ga napravljam na vislice, če sem mu priporočal socializem. Ampak sešasoma se ljudje vendar spametujejo.

S soc. pozdravom

Poročevalec.

Springfield, Ill.

Na zadnji redni seji socialističnega kluba je bilo sklenjeno, pozvati vse sodruga, naj se udeležijo prihodnje seje dne 28. aprila, ker imamo več važnih reči, ki se morajo rešiti. Med drugim imamo tudi volitve. Če ne prihajajo sodrug na sejo, nima kdo voliti. Vsak sodrug naj pripelje tudi kakšnega novega člana s seboj.

S soc. pozdravom

Frank Besjak, tajnik.

Iz Collinsville, Ill., poročajo: 28-letni Joseph Riegel, ruderar in bivši vojak v zvezni regularni armadi, je priznal, da se je udeležil linčenja in da je bil med voditelji trume, ki je linčala Pragerja.

"Bil je pogumen fant, kakršnega še nisem videl," je dejal nekemu častnikarskemu poročevalcu iz St. Louisa. "Nikdar ni potečil solze; izjema je bila le tedaj, kadar je poljubil zastavo, ravnotako ni nikdar prošil milosti ali da naj ga izpustimo."

Povedal je, da je do 10:15 p. m. bil v salunu, ko je prišel noter policist in dejal salunaru, da naj zapre. Prijeli so doždevnega špijona in ga imajo v zaporu, pred zaporom je pa velika drhal. Salunar je zaprl, vsi smo šli ven in nekdo je zaklical: "Pojdimo ponj."

Šli so tje. Govoril je župan in miril ljudstvo. Dejal je, da je ušel. Riegel mu je rekel, da mu ne verjame. Šli so v mestno hišo in našli Pragerja skritega pod opeko. Rekli so mu, naj pride ven. Prišel je. Riegel in še dva druga so ga vodili do drevesa. Na poti je moral večkrat poljubiti zastavo. Pri poljubu so mu velike solze zaigrale v očeh. Na potu so ustavljali avtomobile in vozove ulične železnice, Prager je moral peti in poljubovati zastavo. Prignali so ga pdp drevo, 12 in 16 let stari otroci so privezali vrvi in ga potegnili kviško. Prager ni imel zvezanih rok in zagrabil je za vrvi.

Spustili so ga zopet na tla. Neki deček je prinesel robce. Zvezali so mu roke z robcem, ko je spadal zadnji pozdrav za svoje starše. Preden so ga potegnili kviško, je rekel "Dobro fantje, le naprej, ubite me, toda zavite me v zastavo, ko me pokopljete." Potegnili so ga kviško.

Riegel pravi, da ni držal za vrvi, ko so ga potegnili kviško. Izgovarja se, da je bil silno pijan in da ne ve, kdo mu je zvezal roke.

19-letni Albert Kneederl pravi, da je bil tudi sledi drhal, ki ga je linčala. Ko so prikratk potegnili Pragerja kviško, je prijel za vrvi in se bojeval. Zvezali so mu roke in ga potegnili drugič kviško.

Okoli je stalo pet avtomobilov in v luči teh avtomobilov so dali Pragerja vrvi okoli vratu. To je izpovedal Harry Indeman, ki se je linčarska drhal prisilila, da je šofiral avtomobil.

Pragerjeva želja se je izpolnila pri pogrebu. Zavil so ga v veliko ameriško zastavo, ko so ga pokopali v St. Louisu. Pogreba se je udeležilo do petsto oseb.

Cela vrsta je zločinov, katerih nikdar ne doseže roka justice. Miljarde, ki so se nakupile v poseti posameznika, so zapustile za sabo sledove krvavih srag in potokov solza. Na stotisoče pogine pridnih ljudi po jamah, tovarnah, železnicah, plavžih, ker bi bilo za varnostne naprave treba poseči v blagajno, v kateri je delavski trud nabran v podobi denarja in vrednostnih papirjev. Borzni manevri, ki ustvarjajo in uničujejo v kratkih minutah cela premoženja, bi se, ako bi se izvrševali med malimi ljudmi, imenovali goljufije; tam, kjer se vrše, se imenujejo kupčijske poteze in noben paragraf jih ne doseže.

Stroji in tovarne, jame in polja, železnice in parobrodi, delovna sredstva v najširšem zhnisu, so danedanes kapitalistična last. Po vseh zakonih razvoja ni moglo priti drugače. Tako je postalo, kakor je nujno moralo postati. Vzporedno z razvojem dela in njegovih načinov so korakali vsi drugi razvojni elementi, duševni in gnotni; to je povzročilo, da ne bi bil mogel nihče drugi kakor kapitalist v gotovih razmerah prevzeti modernih delovnih sredstev v svojo last; s tem pa mu je moralo nujno pripasti gospodstvo.

Iz Washingtona, D. C., poročajo: Živilska uprava je investirala \$50.000.000 v žito. Poleg teh izdatkov je potrošila do 28. februarja t. l. \$1.697.337. Pri živilski upravi služi 3.000 prostovoljnih delavcev in 2.340 plačanih uslužbenec. Povprečna plača znaša na osebo \$320.

Iz Collinsville, Ill., poročajo: Mrliško-ogledniška porota je obtožila Joseph Riegela, Wesley Beaverja, Richard Dukesa Jr., Emil Elmora in William Brockmeierja, da so linčali Pragerja, sovražnega inozemca. Vseh pet se nahaja v okrajnem zaporu v Edwardsvillu, Ill., in pridejo pred veleporoto.

W. M. Trautmann, prvi namestnik okrajnega pravdnika, je bil

navzoč pri obravnavi pred mrliško-ogledniško poroto. Dejal je, da veleporoti, ki se snide v sredo, predloži ves obtežilni material.

Beaver je salunar, ostali so rudarji. Riegel je priznal svoj del krivde, drugi pa traje.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Listu v podporo izkažemo drugi teden.

Slavnostna "Prvomajniška izdaja" izide prve dni prihodnjega tedna. Ne moremo poprej, ker še vedno prihajajo naročila in oglasi.

Oslabljenost sedanjega rodu.

Življenska moč ameriškega ljudstva se niža. Može se delati poprej na prostem zraku in njih hrana je bila priprosta. Toda danes jih dela 60 odstotkov v zaprtih prostorih, z manjšim gibanjem in bogatejšo hrano. Ako hoče ostati zdrav, pomagati mora želodec in drobovju odstraniti vse nevarne snovi in zbirajoče se baeile. Trinerjevo Grenko Zdravilno Vino je lek, katerega vsebina grenkih zelišč, korenin in lubja so velike zdravilne vrednosti; izčistijo želodec in ohranijo zdravega, pospešujejo prebavo in oživijo tek do jedi. Rabite ga in odkrižajte se zabasanih, neprebave, glavobola, nervoznosti in splošne oslabelosti. Cena \$1.10 po lekarnah. — Pomnite, da je Trinerjev Liniment pravi lek proti revmatizmu, nevralgiji, putiki, spahnenju, pretegu, oteklinam itd. Cena 35 in 65c po lekarnah, po pošti 45c in 75c. — Jos. Triner Co., izdelujoči kemisti, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Če nestanejo nerednosti v ledvicah je treba zdraviti in dobiti svojo prejšnjo moč. Priporočamo ljudem, da poskusijo

Severa's Kidney and Liver Remedy

(Severovo zdravilo za obisti in jetra), dobro znano zdravilo proti nerednostim na ledvicah in jetrih, nerednemu odhodu vode, oteklim nogam, glavobolu, ki navadno naznanja, da ledvice niso v redu. Cena 50c in \$1.25 v vseh lekarnah.

Izpuhljaji

so dobro znani vsled njih hude srbečine in bolečin po životu. To je znamenje, da je kri nečista. Ravno sedaj v spomladanskem času, so ljudje navadno podvrženi različnim takim boleznim in se navadno slabo počutijo. Za to pa potrebujejo kričistilno zdravilo, da si tako odpravijo take stitnosti. Vsem, ki trpe na enakih boleznih, priporočamo, da prično takoj rabiti

Severa's Blood Purifier

(Severov Kričistilec), izvrstno spomladansko zdravilo za čiščenje krvi. S čiščenjem krvi boste preprečili nove izpuhljaje, ture, mazule, glavobol in druge bolezni, ki navadno sledijo, ako se ne drži kri čista. Vzemite to zdravilo vsako spomlad. Cena je v vseh lekarnah le \$1.25.

Čitajte kaj piše Mr. Frank J. Novaček iz Whitemouth Lake, Man., Canada: "Trpel sem na srbečih živcih skoraj tri mesece. Poleg me je pa še hudo peklo po vsem životu in celo kri se je pokazala na več mestih prizadeta. Nisem mogel spati vsled teh bolečin. Potem, ko sem poskusil razna zdravila zaman, sem slučajno čital oglas v Severovem Almanahu in seveda v njem — tudi o Severovem Kričistilec, Severovem kožnem olju in Severovem zdravilnem milu za kožo. Naročil sem to zdravilo in ga rabil po priloženih predpisih. Po uporabi tega zdravila so se izpuhljaji izgubili in moj život je postal zopet zdrav ko se nikoli prej. Sedaj tudi lahko mirno spim ponoči. Jaz priporočam to vaše zdravilo vsakomur."

Severovo zdravilo se prodaja v vseh lekarnah. Če za slučajno ne morete dobiti tam kjer živite, pošljite vaše naročilo naslovno nam:

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Ia.

Žene in dekleta morale bi vedno imeti pri rokah kakšno dobro zdravilo, ki naj bi jim pomagalo vzdržati njih telo v dobrem stanju. In za take slučaje je

Severa's Regulator

(Severov Regulator) naj rabijo žene, ker je njih zvesti prijatelj, kadar zbole. Nam je to znano iz raznih pisem, ki jih prejmemo iz vseh krajev v deželi. To hitro delujo in pomagajo točno urediti notranji sistem života. Cena je \$1.25 v vseh lekarnah.

Kronično zapiranje blata oslabi bolnika in lahko prinese hude posledice. Vsled tega je važno, da se ga takoj prepreči. Ako traja več kot en dan, tedaj je čas, da se ga prečene. Rabite

Severa's Balsam of Life

(Severov življenski Balsam) je pokazal svojo vrednost pri zapiranju blata, neprebavnosti, bolečinah v želodcu ali jetrnih boleznih. To je izvrstno pripomoček za dobro prebavo, in rabi naj se kot priimeček z drugimi zdravili pri zdravljenju različnih bolezni. Cena je 50c v vseh lekarnah.

ZA IZOBRAZBO.

Rasprite svoje znanje! Popčite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite nam naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka verba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zavertnik in Iv. Kaker): Džungel Povost iz chicaskih klavnic	.75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	.50
Proletariat	.30
Kdo uničuje proizvajanje v malem	.10
Socializem	.10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	.10
Kapitalistični razred	.10
Prof. Wurmund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno nasranje in svobodna znanost	.25
O konsumnih družtvih	.10
Združna prodajalna ali konsum	.05
Katoliška cerkev in socializem	.10
Spoved papeža Aleksandra	.10

Vse te knjige in brošure pošljemo poštasto ceno!

PROLETAREC,

4008 W. 31st St.,

CHICAGO, ILLINOIS.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd. Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stago in onemogla leta. Vsek človek mora paziti in hraniti, ko le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogaja: kamen na kamen palača". Najtežje je početak ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko. Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v namjem vaša hranilna predala.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po voja.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

UTRINKI.

Malo je vredno, če so roke proste, noge pa uklenjene. Taka je svoboda v monarhiji. Kraljevska sankcija in kraljevski veto je veriga na narodovih nogah.

Slabega predsednika v republiki se zavedno ljudstvo lahko reši. Slabega kralja se je težko rešiti, kar dokazujejo stoletni brezuspešni boji v avtokratičnih monarhijah.

Ali more bond svobode izgubiti svojo vrednost?

Ne, ker je to obveznica Zedinjenih držav.

Amsterdamski "Telegraaf" ima poročilo, da so se uprle nemške čete v Beverloo (Belgija), 20 milj severozapadno od Hasselta, ko so dobile povelj, da morajo odriniti v bitko na Francoskem. V boju so bili ubiti trije častniki in več jih je bilo ranjenih. Upor je bil kmalu zadušeni in večina rebelov so zaprli.

Da je med Nemci uporen duh, je nedvomno, ja to poročilo je potrdilo. Ampak ta duh še nima dovolj samozvesti, vrhuga pa nima organizacije, kar bi bilo glavno.

Japonci so izkrcali v Vladivostoku 700 mož, baje zato, ker je bil tam neki japonski vojak ubit. Vsesibirski sovjet je objavil protest proti izkrcanju japonskih čet v Vladivostoku. Protestno noto so dobili japonski in vsi ostali inozemski konzuli v Sibiriji. Sovjet pravi, da so ljudske mase v Sibiriji zelo ponižane vsled izjave japonskega admirala Kata, ki je dejal, da so japonske in zavezniške čete prisiljene "skrbeti za red in mir" v Vladivostoku. Sovjet izjavlja, da je v njegovih rokah vladna oblast v Sibiriji in njegova naloga je skrbeti za red in mir. Sovjet dolži Japonce, da ima izkrcanje japonskih čet namen pomagati kazenskem generalu Semenovu, ki vodi civilno vojno v Sibiriji proti bolševikom.

Časnikarske vesti so pravile, da so se izkrcali v Vladivostoku tudi ameriški mornarji; toda v Washingtonu nimajo o tem nobenega poročila in tudi ne verjamejo onim vestem. Doslej je Wilson napram Rusiji tako prijateljsko ravnal, da tudi mi ne verjamemo v tako "intervencijo".

Japonska admiraliteta je izjavila, da so naraščajoči nemiri v Vladivostoku povzročili izkrcanje japonskih in angleških pomorščakov na suho. Več Japoncev je bilo ubitih, preden so se izkrcali čete.

Take reči je iz daljave pač težko presojati, ampak toliko je gotovo, da je politika Japonske zelo nevarna. Interesom zaveznikov gotovo ne more služiti, splošni demokraciji pa še manj. Rusija se ne sme smatrati za "dober plen". Če je danes, ko se ni revolucija zaključila svojih računov, oslabiljena, še ne sledi iz tega, da ne postane močnejša, nego je bila pod carizmom. Popolnoma smo prepričani, da ne bo predsednik Wilson dovolil nobene agresivnosti v Sibiriji; saj niti Nemčiji ne priznava tega, kar si je izleparila z brest-litovskim mirom. Treba je pa jemati v poštev, kakšen vtisk mora napraviti na vso svetovno demokracijo postopahje, ki mora v Rusiji vzbujati sum osvojevalnih namenov.

Vesti iz Blagovješčenske se glase, da so bolševiki tam v popolni oblasti. Čete generala Semenova se nahajajo v Mandžuriji, od koder prirejajo napade v Sibirijo. Sovjet je poslal nove čete v dotični okoliš, da zavaruje sibirski železnico. Poroča se, da zalagajo Japonci, Angleži in Francozi Semenova z orožjem in strelivom.

Boljševiška vlada je poslala protestno noto vladi Združenih držav proti izkrcanju japonskih in angleških pomorščakov v Vladivostoku.

Komisar zunanjih zadev Čičerin izjavlja, da obelodani seriji tajnih dokumentov, ki dokazujejo,

da je Japonska takoj v začetku revolucije delala priprave za vpad v Sibirijo.

Švedsko časopisje javlja, da sta se Nemčija in finska buržavna vlada sporazumeli za ustanovitev Velike Finske. Finski zastopnik je na potu v Berlin, kjer se bodo nadaljevala pogajanja. V Berlinu pravijo, da obnovi Nemčija vojno z Rusijo, čim doseže zmago na zapadu. Finska dobi velike pristojbine in železniške koncesije do Ledenega morja.

Vest dodaja, da dobi Japonska Sibirijo, ako se pridruži nemško-finski zvezi.

V teh vesteh je mnogo verjetnosti. Razni go-spodje, ki niso imeli v svojih slovarjih dovolj kletvice za boljševike, bi se iz ukrajinskih in finskih dogodkih lahko poučili o razliki buržavne in socialistične politike — če bi namreč imeli dobro voljo za to. Ako bi bili finski boljševiki zmagovali, bi bilo prijateljsko, morda celo federalno razmerje med Rusijo in Finsko gotovo. Nemcev pač ne bi bili na noben način klicali v deželo. Buržavni gospodje pa so jih. In da jih sedaj skomina finski imperializem, je tudi verjetno. Nobenega dvoma pa ni, da bi Nemčija prav rada pomagala, če ji ostane moč za to. Naj se vendar ne pozabi, da je bil star program Nemčije: Potisniti Rusijo nazaj v Azijo!! In naj se nadalje ne pozabi, da je Bethmann Hollweg že pred sedanjim vojno govoril o "neizogibnem boju med germanstvom in slovanstvom!!" Da je socialistična Rusija Nemčiji še ti-soočrat bolj trn v peti, kakor je bila caristična, bi pa morali ravno socialisti najbolje razumeti. Dovolite Nemčiji, da zmaga na zapadu, vojaško ali diplomatično, pa ji pomagajte pomandrat socialistično Rusijo. Če to ne bi bilo izdajstvo napram socializmu, tedaj ne vemo, kaj bi bilo.

Avstrijski zunanji minister grof Černin je po vesteh z Dunaja demisioniral in cesar Karl je demisijo sprejel. Čudno! Nekaj časa je Černin šarlatnil z mirovnimi ponudbami; ko ni dosegel namena, da bi Amerika takorekoč prosila Avstrijo za mir, se je popolnoma udal skrajnim militarnim zahtevam Nemčije. To bi bilo moralo prazvnaprt utrditi njegov položaj. Namesto tega pa demisionira.

Kaj to pomeni? V Avstriji mora izgledati drugače, kakor pripovedujejo njeni oficijelni glasniki. Opozicija socialistov in Slovanov mora biti proti Černinovi politiki večja kakor Karlova protekcija. Drugače si njegove demisije ne moremo razlagati.

Državni departament je prejel depešo iz Stockholma, ki potrjuje vest, da je finska buržavna vlada prosila Nemčijo za vojaško pomoč proti boljševikom.

Razburjenje vsled prihoda japonskih in angleških čet v Vladivostok je nekoliko poleglo. Boljševiški listi so se oprijeli mnenja, da zadeva morda le ohrani lokalni značaj in da Japonci ne pojdejo v notranjost Sibirije. Zastopniki zavezniških držav so večer konferirali s Trockijem in Leninom in ju zagotavljali, da so edino japonski armirali odgovorni za izkrcanje vojaštva v Vladivostoku.

Centralni odbor sovjetov je na predlog predsednika Sverdlova določil stalno zastavo za rusko republiko. Zastava je rdeča in ima napis: "Rossijskaja Socialističeskaja Federativnaja Sovjetskaja Republika" (Ruska socialistična federativna mora imeti zastavo, ki bo vihrala na ruskem po-sovjetska republika). Sverdlov je dejal: "Rusija slaništvu v Berlinu in na Dunaju. Stare trobojnice ne moremo imeti in zato je najbolje, da sprejmemo rdečo zastavo, pod katero smo se borili in porazili carizem."

Svet je Babilon — o tem ni dvoma. Na svetu je toliko plemen, ki bi se iz same ljubezni najraje pojedla, dosti ver in toliko jezikov, da se niti najbližji sosedje ne razumejo. Z eno besedo: na svetu je zelo neprijetno neurejeno urejeno. Kako pride enkrat do tega, da se bodo vsi ljudje razumeli, tega danes ne moremo vedeti. Morebiti se to zgodi v pozni bodočnosti, ko bodo vsi ljudje enaki in ravnopravni. Zaenkrat pa je tako čudno urejeno, da imamo 3064 jezikov in ni več kot 1000 nabeženstev. Človek si torej lahko za dostno izbira jezike in vere. Izbirati pa si ne more domovine. Ta je določena z rojstvom, čeprav ni to pravilno. Mnogi čutijo s čisto drugo domovino, kakor jim je pa dana. Ne more si človek predstavljati, kako bi izgledalo na svetu, če bi si mogel vsakdo izbrati po svoji volji domovino.

Pa vrnilo se k številkam. Na svetu je okoli 15555 milijonov ljudi, od katerih je sedaj nad 25 milijonov pod orožjem. Poprečna človeška starost je 33 let. Med 1000 ljudmi doseže le eden starost 100 let in samo 6 ljudi 65 let. Vsako leto umre poprečno 35 milijonov 214 tisoč ljudi (leta 1914 do 1918 bodo pač imela druge rekorde), dnevno umre 96.480, vsako uro 4020, na minuto pa 67 ljudi, na sekundo torej več kot eden. Narod se pa vsako leto 36 milijonov 792 tisoč ljudi, dnevno 1000.800, na uro 4200, na minuto 70.

Zanimivo je, da se živi dve tretjini vseh ljudi z rižem in samo tretjina s kruhom.

Mladi ruski zdravnik Liperovskij si je izbral poseben delokrog. Naselil se je v čisto priprosti revni vasi v turski guberniji in razglasil med kmeti, da zdravi pijanstvo, t. j. na "vodki" bolne. Človek bi mislil, da ne bo imel nobenega pacijenta, razen tistih, ki bi jih žene siloma pritirale k njemu. Temu pa nikakor ni tako. Ruski kmet se sam globoko zaveda svoje nesreče, ki tiči v vodki, in se od nekdaj zateka k starim menihom, da hero nad njim molitve proti pijanstvu in ga izlečijo tega zla. Z nič manjšo radovoljnostjo se niso kmetje oklenili mladega zdravnika, ki jim je ponudil svojo pomoč proti temu najstrašnejšemu sovražniku. Zdravnik pravi, da ima vsak dan po 10 do 25 pacientov, ki se z malimi izjemami oglašajo prstovoljno in željno. Zdravnik vodi zapisnik o vsakem pacientu in v oddelku za "zgodovino bolezni" se nahaja tudi vprašanje: "Zakaj se hočeš ozdraviti pijanstva?" Na to vprašanje dobiva na splošno tri vrste odgovorov: Eni se zdravijo, ker jim propada gospodarstvo, drugi radi zdravja, tretji pa odgovarjajo: "Na duši mi leži; živim kakor svinja..." In ti slednji so najbolj in najvztrajnejši pacienti, pri katerih skoraj nikdar ne ostane uspeh. Sploh so zdravniko-

vi dosedani uspehi kar najboljši, le 2 do 3 odst. znova podležijo vodki. Ostali ozdravljeni postanejo najdelavnejši člani "abstinenčnega društva" kakor tudi gospodarstveniki kmetih združenj in vseh kulturnih ustanov. Liperovskij zdravi pijance z dijetno in sugestijo.

"Neues Wiener Tagblatt" je ob neki priliki zapisal: Tekom prvih 14 mesecev vojne je bilo v Avstro-Ogrski povešenih ali ustreljenih zaradi veleizdaje in drugih političnih prestopkov: na Češkem 720 oseb, na Moravskem 346, v Bosni in Hercegovini 900, v Galiciji 486, v Bukovini 320, na Hrvaškem in v Slavoniji 513, v slovenskih kronovinah 469. Vse te žrtve so bile/slovenskega rodu. Italijanov je bilo usmrčenih v Trstu 200, v Istri 90, na južnem Tirolskem 330. Dunajski list pravi, da nekakšnim ponosom: Med temi žrtvami ni bilo niti enega Nemca ali Madžara. — Koliko teh žrtev bo šele do konca vojne!

Iz Lincoln, Neb., poročajo: Legislaturno zasedanje je zaključeno. Zadnje ure zasedanja so se zagovorniki prohibicije zmanj trudili, da umakne legislaturni senat svojo resolucijo, ki odklanja vpoštevanje prohibicijskega dodatnega predloga. Zadeva lahko pride zopet na dnevni red pri regularnem legislaturnem zasedanju v prihodnjem januarju.

Pravi socialist ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi, ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki še niso prepričani.

Pravi socialist hoče poznati težave, zapreke, uspehe in napredek delavkega boja.

Na tej poti ga spremlja Proletarec.

Severova zdravila vdrzujejo zdravje v družinah.

KAKOR TONIKA, ALI KREPILO.

Kakor zdravnik zatrjujejo, bi morala vsebovati vsaka tonika take stvari, ki bi ves naš telesni sestav utrjevale in bi bolniku v obse pomagale. Vse to se priporočamo vsem bolnim in slabotnim osebam, da naj rabijo

Severa's Balsam of Life

(Severov Življenski balsam). Ta balsam je očitno priporočljiv pri zdravljenju navadne in pogoste zapeki (zabasanosti) neprebrave in bolešnih na jetrih. Poskusite to toniko kadar imate spremenljivo mrzlico; posebno naj bi jemate to toniko stare in slabotne osebe. Natančna navodila so označena na vsakem zavitku. Cena 85c. Dobi se v vseh lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živijo bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzoru od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovine preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vključbo in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšno vlogo ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazni pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih živijo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzamejo kakšni banki to ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja pa to dober varok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Narč za nadzorovanje bank potem Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je bilo na ali drugi banki slabo valed panike ali vojake, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnilo zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni narč so je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta narč.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing House, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kadar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonrov.

J. J. Stepien
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAIN-EXPELLER

je postal domača beseda v vsaki slovenski družini, radi neprekosljivega čina pri tolikih bolečinah in nadlogah.

Sedajne razmere so nas primorale, povišati ceno na 35 in 65 centov za steklenico, ako hočemo, da ostane iste kakovosti in da enako učinkuje.

S tem imate jamstvo, da staro, dobro sredstvo z isto močjo tudi dobite. Nikar se dajte premetiti z nižjo ceno ničvrednih ponaredov.

Stari, pravi Pain-Expeller dobete le v zavitku kot je tu naslikan. Pri kupovanju pazite na sidro znamko, na besedo Loxol in na naše ime.

Pravi Pain-Expeller je dobili v vseh uglednih lekarnah in naravnost od nas. Steklenica za 65c. je koristnejša kot pa za 35c. ker obsega več kot dvakrat toliko.

F. A. D. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York

CARL STROVER

Attorney at Law.
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
St. sobe 1009.
133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Srečate. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefon: ska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRAJJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) Chicago, Ill.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKE NARODNE POD-PORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00, pol leta pa \$1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejnete zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čišanje od strani številnih odjemalcev. Malo povisanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Brnilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo eno nekoliko povišati. Vsa prijatelji Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginjo v okoliščini. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in uspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in splošnih v žlede. Trinerjevo Zdravilno Grenko VINO očisti žlede in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen blag zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rdeče vino. V zadevi zabasanosti, neprebravnosti, glavobola, polglavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v žledenih nepravilnostih, ki rade nadlegujejo ženske ob premenih žitja ali rudarje in druge delavce, ko delajo in vdihavajo plin, če rabite ta lek, hste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vsolej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran; izpuščaje in drugih kožnih otvora. Dobi se v vseh lekarnah. Najnovejša nagrada so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.